

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut

Fred Saarmets

**EESTI ERAINVESTORITE HUVID JA OOTSED
ROHEINESTEERINGUID TEHES**

Bakalaureusetöö

Õppekava ärindus, peeriala äri rahandus

Juhendaja: Karin Jõeveer, PhD

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on ...5870..... sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Fred Saarmets

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 185599TABB

Üliõpilase e-posti aadress: fred.saarmets@gmail.com

Juhendaja: Karin Jõeveer, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. INVESTEERIMINE	7
1.1. Investeerimise olemus	7
1.1.1. Investeerimisega kaasnevad riskid	9
1.1.2. Investeerimiskäitumist mõjutavad tegurid	10
1.2. Roheline ja jätkusuutlik investeerimine	12
1.2.1. ESG	12
1.2.2. Sotsiaalselt vastutustundlikud investeeringud SVI	14
1.2.3. Mõjuinvesteeringud	14
1.3. Roheinvesteeringute tootlus ja trendikus	15
1.3.1. Roheinvesteeringute tootlus	15
1.3.2. Roheinvesteeringute trendikus	18
2. UURINGU LÄBIVIIMINE	20
2.1. Ülevaade varasematest uuringutest	20
2.2. Uuringu valim ja meetodika	21
2.3. Kvantitatiivse uuringu tulemused ja järeldused	23
KOKKUVÕTE	30
SUMMARY	32
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	34
LISAD	37
Lisa 1. Küsimustik	37
Lisa 2. Roheinvesteeringute protsent portfelist, soo lõikes, joonis	43
Lisa 3. Kodeering	44
Lisa 4. Milliseid roheinvesteeringuid tehakse, joonis	45
Lisa 5. Lihtlitsents	46

LÜHIKOKKUVÕTE

Selle bakalaureusetöö eesmärgiks on teha kindlaks Eesti erainvestorite huvi ja ootused roheinvesteeringuid tehes ning leida millist tootlust investorid ootavad erinevatelt varaklassidelt. Roheinvesteeringute populaarsus on iga aastaga kasvanud, kuid paljud inimesed ei ole veel teadlikud erinevatest võimalustest, antud uuring aitab selgust luua, millised inimesed teevad roheinvesteeringuid ja kuhu investeeritakse.

Autor on uurimuse läbiviimiseks kasutanud kvantitatiivset uurimismeetodit. Autor koostas küsimustiku, millele vastasid 135 investorit. Küsimustik saadeti laiali *Facebook*'i gruppidesse ja TalTech majandusteaduskonna tudengitele. Küsimustik sisaldas küsimusi investori kaardistamise kohta ja küsimusi roheinvesteeringute kohta.

Antud töö käigus tuli välja, et 65,6% meestest ja 58,1% naistest teevad roheinvesteeringuid. Kokku teevad roheinvesteeringuid 61,5% investoritest. Põhilised põhjused, miks inimesed pole roheinvesteeringuid teinud, on teadmatus (nad pole veel uurinud, 36,3% vastanutest) ja, et see on päris uus (26,0% vastanutest). 84,4% investoritest arvavad, et neil oleks suuremas osakaalus roheinvesteeringuid, kui pakutakse rohkem erinevaid võimalusi. Vanus on ka roheinvesteeringute tegemisel oluline, noorematest investoritest (16 kuni 34 aasta vanused) teevad roheinvesteeringuid 55,4% ja vanematest investoritest 66,9% (35 kuni 99 aasta vanused). Kõige populaarsem roheinvesteering on rohelised aktsiad, 30% roheinvesteeringute tegijatest investeerivad sinna. Populaarsuselt teine on rohelised ETF-id, 22% investeerivad sinna ning kolmandaks on osalused ettevõtetes (startupid) kuhu investeeritakse 19%. 50% vastanutest valivad roheinvesteeringuid lugedes lähemalt aruandeid ja kirjeldusi, 20% vastanutest vaatavad märki ESG, 18% vastanutest valivad roheinvesteeringuid sõnade „roheline“ või „jätkusuutlik“ järgi.

Enamus investoreid ootavad roheliste aktsiate, ETF, võlakirjade ja pensionifondide tootlust 6.01% kuni 9%, startupidest üle 12% ja ühisrahstusest 9.01% kuni 12%.

Võtmesõnad: Roheinvesteering, eraisik, investor, investeerimine, ESG

SISSEJUHATUS

Maailma loodusressursside varud, looduskapital ja rikkalik ökosüsteem pakuvad ettevõtlusele ja majandusele igal aastal 44 triljonit majanduslikku väärtust. Looduse praegune langus, millele tuginevad jätkusuutmatud tarbimis- ja tootmisharjumused, rahvastiku dünaamika, metsade hävitamine ja maakasutuse muutus, on selge risk ettevõtetele, turgudele ja ühiskonnale. Turgude ehitamine, kus arvestatakse loodusvarade ja nende pakutavate teenustega, võib pakkuda uut, ülevaatlikku ja asjakohast viisi tõsiste keskkonnaprobleemide lahendamiseks ja juhtimiseks, luues erasektoris pikaajalise jätkusuutlikkuse ja vastupidavuse. Sellega rõhutatakse meetmete kiireloomulisust ja jagatakse viise, kuidas ettevõtted saavad kasutada looduskapitalil põhinevaid lähenemisviise, et aidata säilitada nii loodust kui ka nende praegust rolli jõukuse ja arengu edendamisel arenevatel turgudel. (White *et al.* 2020)

Viimaste aastatega kasvab aina suurem huvi jätkusuutlike investeeringute vastu, kuid ikka veel on teema suhteliselt uus Eesti investoritele. Rohekokkulepped ja keskkonna hoidmise põhimõtted on aina olulisemad igas valdkonnas, nii kinnisvaraga tegelevates ettevõtetes kui tootmis- ning teenuse ettevõtetes. Kui varem oli roheliselt mõtlemine pigem levinud Põhjamaade ettevõtete seas, siis täna on ka Balti riikides. Üha rohkem on eelis rohemärgistega ettevõtetel võimalike investorite ees. Kogu maailm liigub hoogsalt keskkonnasäästlikkuse poole, sest roheinvesteeringute sektor pakub investoritele huvi lisaks rohelisele mõtteviisile ka kõrge tootlusega.

Bakalaureusetöö uurimisprobleemiks on erainvestorite vähene teadlikkus roheinvesteeringutest ning tootluse soovidest. Tänapäeval on puudus rahanduse õpikutest ja investeerimise raamatutest, mis käsitleks roheinvesteeringuid. Autori töö eesmärgiks on selgitada välja, kui võrd teadlikud on erainvestorid roheinvesteeringute teemal ja milline seos on nende isiklike väärtushinnangutega. Kas investeerimine tugineb isiklike väärtustele, valides looduskeskkonna, jätkusuutlikkuse ja pikaajalise vastupidavuse või tugineb ainult tootluse teenimisele?

Et ka Eesti erainvesteeringud teeniksid maailma parandamise eesmärki, mis aitaks liikuda edasi jätkusuutlikumas ühiskonnas, on autor püstitanud töö eesmärgi saavutamiseks järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kui suures osas roheinvesteeringuid on Eesti erainvestoritel?
- 2) Kas nooremate investorite portfellid on rohelisemad?
- 3) Millised on investorite tootluse ootused tehes roheinvesteeringuid?
- 4) Kas naised teevad rohkem roheinvesteeringuid kui mehed?
- 5) Kui roheinvesteeringuvõimalusi oleks rohkem, kas oleks portfellis rohkem roheinvesteeringuid?
- 6) Mille järgi valitakse roheinvesteeringuid?

Töö koosneb kahest peatükist, mille esimeses peatükis antakse ülevaade investeerimise olemusest ja definitsiooni käsitlemisest roheinvesteeringu kontekstis ning kirjeldatakse investeerimise protsessi. Eraldi tuuakse välja investeeringutega kaasnevad riskid.

Teises peatükis kirjeldatakse uurimismetoodikat, valimit ja esitatakse läbiviidud uuringu tulemused. Eesmärgi saavutamiseks otsustas autor läbi viia kvantitatiivse uuringu. Uuringu andmed koguti küsitluse käigus. Tulenevalt Covid-19 viiruse ohust, otsustas autor valida andmekogumise meetodiks elektroonilise küsitluse, et vältida liigset kontakti inimestega ning teha vastamine võimalikult mugavaks ja aega säästvaks. Käesolevale uuringule vastasid enamuses sotsiaalmeedia investeerimisgruppide liikmed, näiteks finantsvabaduse grupp, Naisinvestorite klubi, Investeerimisklubi, TalTech majandusteaduskonna tudengid. Plaanitud valim oli 100 vastajat, küsitlusele vastasid kokku 135 inimest.

Bakalaureusetöö tulemusena valmib Eesti investorite roheinvesteeringute teadlikkuse uuring, mis selgitab välja teadlikkuse, huvi, tootlikkuse ja roheinvesteeringute seosed.

1. INVESTEERIMINE

1.1. Investeermise olemus

Investeermine on lihtsalt öeldes parim viis pikaajaliselt rikkuse kasvatamiseks. Investeermine jaguneb kaheks: investeeringuteks ja säästudeks. Säästmine tähendab raha kogumist ja hoiustamist näiteks pangas tähtajalises hoiuses. (Investeermisõpik 2021) Eesti keele seletav sõnaraamat kirjeldab investeeringut kui pikaajalise kasusaamise eesmärgil tehtavat rahamahutust (EKSS 2009 sub investeering). Investeeringute all mõistetakse enamasti mõne ettevõtte väärtpaberi ostmist. Säästmata investeerida on võimatu, sest muidu pole vaba raha, et kuhugile see paigutada. Investeermistegevused jagunevad veel omakorda kaheks: reaalinvesteeringuks ja finantsinvesteeringuteks. Sisuliselt reaalinvesteerinud tähendavad füüsilisi objekte, näiteks kinnisvara, masinad, autod. Finantsinvesteeringud tähendavad õiguste ja kohustuste ostmist näiteks aktsiad, optsioonide ost, võlakirjad. Näiteks kui tootmisettevõtte tegevjuht soovib investeeringuid suurendada, siis tähendab see tavaliselt seda, et soov on vaba raha eest uued tööpingid osta. Võrreldes finantsasutuste juhtidega oleks olukord hoopis teine, kui näiteks fondijuht räägib, et osa fondi varadest paigutatakse Lääne-Euroopasse, siis sellega mõeldakse näiteks Londoni väärtpaberibörsilt aktsiate ostmist. (Investeermisõpik 2021)

Investorid on need inimesed, kes omavad aktsiaid, väärtpabereid või paigutavad oma raha muudesse investeermisobjektidesse. Igal investoril on enda valida, kuidas, kuhu või kui kauaks ta soovib investeerida. Investoreid liigitatakse aktiivseteks ja passiivseteks. Aktiivsed investorid on need, kes on teevad tihti väärtpaberianalüüsi ning proovivad ajastamisega saavutada turul üle keskmise tootlust. Passiivsed investorid tavaliselt ei soovi palju aega kulutada analüüsile ning on rahul ka turu keskmise tootlusega või alla selle tootlusega, enamasti sellised investorid investeerivad erinevatesse fondidesse, kus nad ise aktsiaid valida ei pea, näiteks pensionifond. (Ibid.)

Aksia on väärtpaber, mis annab omanikule ehk aktsionärile õiguse osaleda aktsionäride üldkoosolekul, kasumi jaotamisel, aktsiaseltsi lõpetamisel ja ta omab muid põhikirjas sätestatud õigusi. Aksia tõendab aktsionärile osalust ettevõttes. (Alver, Alver 2011a, 37) Aktsiaid ostetakse eeldusel, et aksia hind tõuseb (kapitalitulu) või dividenditulu eesmärgil ehk soovitakse saada osa kasumi jaotmisest. (Aksia 2021)

Võlakiri on väärtpaberitüüp, mis annab omanikule seadusliku õiguse saada võlakirja omanikult tagasi põhisumma ja intressid. Võlakirju on mitut tüüpi: lühiajalisi, keskmise pikkusega ja pikaajalisi. (Alver, Alver 2011b, 615-616)

Investeeringufond on kogum investorite rahast, mida haldab fondijuht. Fondijuhile makstakse töötasu, katmaks fondi kulutusi (tavaliselt 1-2% fondimahust aastas). Investoritele on passiivne investeerimisviis ning lihtne võimalus raha kasvatada madalate riskidega, sest fondijuhid on tavaliselt suuremate kogemustega ning oskavad ettevõtteid paremini analüüsida. Fondid on enamasti likviidsed ehk on võimalik fondi osakuid müüa ning kiiresti raha kätte saada. Fondide tüüpe on ka erinevaid. Aktsiafondid koosnevad enamasti aktsiatest, riskikapitali fondid investeerivad enamasti kõrge kasvupotentsiaaliga ettevõtetesse. Võlakirja fondid investeerivad pikaajalistesse fikseeritud tulumääraga väärtpaberitesse. Börsil kaubeldavad fondid ehk ETF(*Exchange Traded Fund*), neid leiab börsilt ning neil on samad omadused nagu aktsiatel, samamoodi on võimalik neid fonde börsil lühikeseks müüa ja võimendusega osta. (Investeeringuõpik 2021)

Startup'id on varajases eas ettevõtted, mis on enamasti ideefaasis ja millel pole veel täpselt töötavat toodet, kliendibaasi või käibeallikat. See on hästi riskantne varaklass, sest umbes 90% raha kaasanud startup ettevõtetest ei kasva kunagi avalikuks ettevõtteks ja ei läbi avalikku pakkumist. Enamasti need ettevõtted kaasavad raha investoritelt, pakkudes neile osalust ettevõttes või müüvad laenuosakuid, et kasvada ja oma tooteid arendada. Kuid ainult 10% kasvavad ning investoritele võib see tähendada väga suurt tulu, kuni mitu tuhat protsenti tootlust. Näiteks tuntud ettevõtte *Google*, mis alustas startupina aastal 1997, kaasas 1 miljon dollarit FF&F-lt. 1999 aastal, ettevõtte kasvas väga kiiresti ning kaasas veel 25 miljonit dollarit riskikapitali fondidelt ning mõlemad ettevõtted omastasid sellega 10% *Google*-st. 2004 aasta augustis, kui *Google* läks avalikult pakutavaks ettevõteteks, oli ettevõtte väärtus 1,2 miljardit dollarit ning mõlemad riskikapitali ettevõtted teenisid 500 miljonit dollarit, tootlusega 1700%. (Hayes 2020)

1.1.1. Investeeringisega kaasnevad riskid

Riski mõiste võeti esmalt kasutusele XVII sajandil laevakaubanduses, hiljem see seostati kindlustusega ja investeeringutega. Tänapäeval kasutatakse riski peaaegu kõikides eluvaldkondades. Majandustegevuses mõistetakse riski kui ohtu kaotada raha, just investeeringu korral. (Alver, Alver 2011b, 314)

Riske on investeeringutega mitmeid. Aktsiate puhul võib olla suureks riskiks emitendi risk. See tähendab, et aktsia hind langeb, sest ettevõtetel on majandusraskused või lihtsalt halvad majandustulemused. Tururisk (ka süstemaatiline risk) tekib siis, kui peaks tekkima majanduskriis ehk päris paljudel ettevõtetel on raskused ja riski on raske hajutada. Selle vastandiks on mittesüstemaatiline risk ehk kui portfelli ei hajutata ja omatakse ainult ühe ettevõtte aktsiaid. Aktsiatel kui ka teistel varadel on valuutarisk ehk see tähendab, et kui eri riikide valuutad liiguvad suurtes piirides, teenid vähem kasumit või hoopis saad kahjumi. Aktsiad on kõrge riskitasemega varaklass. (Aktsia 2021) Poliitiline risk võib tekkida siis, kui omad mõne teise riigi väärtpapereid ning seal riigis toimub mingisugune sündmus, näiteks muudatused majanduses, õiguspoliitikas või üldse toimuvad näiteks rahvarahutused. Antud juhul võib sinu investeering kahjumisse pöörduda või hoopis üldse ära kaduda. Finantsvõimenduse risk on see, kui investeeritakse laenuraha ning antud investeering on kahjumis ehk kokku tuleb tagastada veel suurem osa. Inflatsiooniriski tavaliselt numbritega näha hästi ei ole, aga see tuleneb siis, kui inflatsioon ületab tootlust, numbritega võite näha, et teie investeering on kasumis, kuid reaalselt raha enam sama väärtust ei oma. (Investeeringisega seotud üldised riskid 2021)

USA professor G. J. Staubus on loonud investoriteooria aastal 1978. Ta tõi välja järgnevad punktid millest sõltub investori tuleviku tulu.

- Ettevõtte võimest maksta välja raha;
- Investorite nõudeõiguse seaduslikkusest;
- Ettevõtte juhtkonnast ja nende soovist maksta investoritele

Staubus on loonud võrrandi, mis selgitab ta seisukohta, mille kohaselt maksevõime sõltub raha laekumisprognoosist ja raha olemasolust.

$$\text{Hetke rahajääk} + \text{Tulevased laekumised} = \text{Tulevased maksed}$$

Staubus leidis, et ettevõtetel on mõningad väljamaksed tähtsamad kui teised väljamaksed. Peale seda muutis ta võrrandit vastavalt sellele avastusele.

Hetke rahajääk + Tulevased laekumised = Tulevased määratud maksed + tulevased maksed
(Alver, Alver 2011a, 434)

Tabel 1. Investeeringuobjektide võrdlus

Investeering	Võimalik tootlus	Risk	Garanteeritud tootlus	Maksusoodustus
Tuletisväärtpaberid	Kõrge	Kõrge	Puudub	Sõltub tüübist
Aktsiad	Kõrge	Kõrge	Puudub	Puudub
Aktsiafondid	Kõrge	Kõrge	Puudub	Puudub
Võlakirjad	Madal	Madal	Puudub	Puudub
Võlakirjafondid	Madal	Madal	Puudub	Puudub
Investeeringuhoidus	Sõltub alusvarast	Sõltub alusvarast	Puudub	Olemas
Investeeringuriskiga elukindlus	Sõltub alusvarast	Sõltub alusvarast	Puudub	Olemas
Tähtajaline hoidus	Väga madal	Väga madal	Olemas	Olemas
Valuuta	Kõrge	Keskmine	Puudub	Puudub
Väärismetallid	Kõrge	Keskmine	Puudub	Puudub
Kinnisvara	Sõltub tüübist	Sõltub tüübist	Puudub	Puudub
Kunst ja antiik	Kõrge	Kõrge	Puudub	Puudub

Allikas: Batueva (koostatud Finantsinspektsiooni andmete põhjal 2010)

Valentina Batueva on toonud välja erinevate investeeringuobjektide võrdluse, milles sisaldub ka riskitase (vt Tabel 1). Tavaliselt käivad kokku kõrgemate riskidega ka kõrgemad võimalikud tootlused ja samamoodi madalamate riskidega madalamad võimalikud tootlused. (Batueva, 2010, 31)

1.1.2. Investeeringukäitumist mõjutavad tegurid

Investeeringukäitumist mõjutavad mitmed tegurid, Valentina Batueva on toonud välja oma uurimuse käigus vastavad näitajad ning milline mõju on erinevatel mõõdikutel, (vt Tabel 2).

“...vanusel, sool, haridustasemel, eriti majandusalasel haridusel, ülalpeetavate laste arvu, perekonnaseisul, investeeringutulude maksustamisel ning loomulikult sissetulekul on märkimisväärne mõju eraisikute investeeringukäitumisele.” (Batueva, 2010, 39)

Tabel 2. Investeeringikäitumist mõjutavad tegurid ja nende seos investeeringikäitumise kalduvusega

Tegurid	Seos investeeringikäitumise kalduvusega	
	Positiivne	Negatiivne
Demograafilised tegurid		
Vanus	Noor	Vana
Sugu	Mees	Naine
Sotsiaalsed tegurid		
Perekonnaseis	Vallaline	Abielus
Ülalpeetavate arv	Seose suund võib olla mõlemapidi	
Haridustase	Kõrgharidus	Põhiharidus
Suhtlusringkonna investeeringikäitumine	Investeering	Mitteinvesteering
Majanduslikud tegurid		
Sissetulek	Kõrge	Madal
Tööhõive staatus	Töötab	Töotu
Laenukohustused	Puuduvad	Olemas
Maksustamine	Madalad maksumäärad	Kõrged maksumäärad

Allikas: Batueva (2010)

Näiteks Keynesi rahateooria selgitab rahanõudlust kolme punktiga.

1. Inimestel on motiiv teha tehinguid, tahetakse omada raha ning selle eest midagi osta.
2. Inimesed tahavad hoida raha ettenägematuteks juhtumiteks.
3. Inimesed tahavad raha praegu, sest äkki tulevikus intressimäär tõuseb.

(Kerem, Randveer 2004, 110-111)

Singh, J ja Yadav, P uurisid 2016. aastal investorkäitumist naiste ja meeste seas ja nende otsustusprotsesse. Nad tõid oma uuringus välja, et meesinvestorid analüüsivad finantsnäitajaid nagu P/E näitaja, D/P näitaja ja teistsuguseid likviidsusnäitajaid. Naisinvestorid ei ole piisavalt finantstadmistega kursis ning seetõttu analüüsivad finantsnäitajaid vähem. Mõlemad naised kui ka mehed jälgivad ettevõtte varem makstud boonuseid investoritele. Samamoodi naisinvestorid ja meesinvestorid vaatavad üle ettevõtte juhatuse liikmed ja struktuuri. Jälgivad selle juures, et tegevjuhil oleks piisav kvalifikatsioon ja kogemus. Samuti ka vaadatakse üle usaldusväärsete ja tuntud ekspertide hinnanguid mõlema soo poolt, enne kui tehakse investeeringisotsus. Naised teevad rohkem kaalutletud ja garanteeritud investeeringuid võrreldes meestega kes võtavad rohkem riski. Singh, J ja Yadav, P soovivad investoritel teha fundamentaal, tehnilist ja rahandusanalüüsi, enne kui investeerida aktsiatesse. Nad järeldasid, et nii mehed kui ka naised soovivad investeerida erinevatesse varaklassidesse. Noorema generatsiooni investorid võtavad enamasti rohkem riski kui vanemad investorid. (Singh, Yadav 2016)

1.2. Roheline ja jätkusuutlik investeerimine

Roheliste investeeringute jaoks pole üldtunnustatud määratlust. Sisuliselt tähendab see keskkonnasäästlikku investeeringut mis on madala süsinikdioksiidi heitega või kliimamuutustele vastupidav. (Voica, Panait 2015) Roheline investering tähendab ka investeeringut keskkonnasõbralike ettevõtete aktsiatesse (Alver, Alver 2011b, 317). Selliseid investeeringuid tehakse ettevõtetesse, projektidesse ja finantsinstrumentidesse, mis tegutsevad kliimamuutuse, taastuva energia või puhaste tehnoloogiate alal. Rohelisust on päris keeruline saavutada ja määratleda erinevate kaupade, protsesside ja tehnoloogiatega. Selleks, et inimesed teeksid vahet roheinvesteeringutel ja tavalistel investeeringutel, on loodud mõningad tähistused, mis muudavad selle lihtsamaks. (Voica, Panait 2015)

1.2.1. ESG

Lühend ESG (ing. k *environmental, social and governance*) tähendab keskkondlikku, sotsiaalset ja juhtimist. Esimesena kasutati seda lühendit uuringus “*Who Cares Wins*” aastal 2005. Sellest alates pooleteise aastakümne jooksul on ESG investeerimisel olnud sügav mõju varahalduritele, kes keskenduvad peamiselt institutsionaalsele turule. 2018 aastal koostatud uuringu tulemustel ainult 36 protsenti varahalduritest pakkusid ESG investeerimisvõimalusi oma klientidele. (Towle 2020)

Praegu ei eksisteeri ühtset standardit ESG investeeringutele, aga see ei tähenda, et inimestel ei ole huvi neid investeeringuid teha. ESG investeerimine sobib kõikidesse investeerimise liikidesse. Ennustatakse, et järgneva 10 aasta jooksul me ei kasuta üldse ESG lühendit, vaid see on seotud juba kõikide investeeringutega ilma, et see oleks lisavalik. (Ibid.)

ESG reitingud on läbinud imetlusväärse pikaajalise õppeprotsessi. Aastaid tagasi oli päris keeruline leida informatsiooni ESG kohta, kuid tänavu on väga lihtsasti ESG informatsioon kättesaadav. Nimelt *Sustainalytics* on loonud koos analüütiku tiimidega uut tüüpi algoritmi, mis oskab koguda ja analüüsida tohutut hulka andmeid, rakendades uut mõtlemist ja psühholoogiat. Algoritmi testiti 41 strateegiaga ning nüüd see oskab hästi määratleda andmeid, mille põhjal luuakse ESG reitingud. (Garz, Volk 2018)

Tabel 3. ESG mõõdikud

Keskkondlik	Sotsiaalne	Juhtimine
Energia kasutamine	Inimõigused	Juhtimise kvaliteet
Reostus	Laste ja sunnitöö	Juhatuse sõltumatus
Kliimamuutus	Kogukonna kaasamine	Huvikonfliktid
Prügi tekkimine	Tervis ja ohutus	Juhtkonna hüvitis
Loodusvarade säilitamine	Asjaosaliste suhted	Läbipaistvus ja avalikustamine
Loomade heaolu	Töötajate suhted	Asjaosaliste õigused

Allikas: Zhou (2019); autori tõlgitud

Investorid saavad jälgida *Sustainalytics*'i koostatud andmeid ja ettevõtete kohta loodud ESG reitingut. Kõikidest mõõdikutest (vt. Tabel 3) luuakse ühine ESG riskide skoor, kuid on võimalik eraldi vaadata ka keskkondlikku, sotsiaalset või juhimisega seotud riski skoor. Reitingud on null kuni viiskümmend (vt Tabel 4). Mida madalama skooriga on ettevõtte, seda väiksem on ka ESG risk. (Garz, Volk 2018)

Juhtimisega seotud riske määratletakse numbritena null kuni 100. Madala riskiga juhtimist hinnatakse null kuni 25, keskmise riskiga juhtimist hinnatakse 25 kuni 50 ja kõrge riskiga juhtimist 50 kuni 100. (Ibid.)

Tabel 4: ESG skoori määratlused

Ebaoluline	Madal	Keskmine	Kõrge	Tõsiselt kõrge
0-10	10-15	20-30	30-40	40-50

Allikas: Sustainalytics (2018)

ESG investeringute eesmärk on anda inimestele võimalus saada sobivat tootlust ja samal ajal teha head. Mitmed uuringud kinnitavad, et üleüldised ESG investeringud ei kahjusta tootluse ootusi ja võivad pikas perspektiivis tuua kaasa kõrgema riskiga korrigeeritud tootluse. Seda tehakse nii, et investorid kombineerivad mõne ESG mõõdiku (näiteks hea juhtimistava) mõne traditsioonilise põhinäitajaga (näiteks tugev bilanss). (Garz, Volk, 2018, 33).

Investorid saavad ESG skoori arvestades valida endale sobiva sektori ning järgides ka erinevate ettevõtete skoori valida endale sobivam. 2018 aasta näitel oli suurima ESG riskiga nafta ja gaasi sektor ja madalama ESG riskiga oli tarbija teenuste sektor. (Burrell, Morrow 2019)

1.2.2. Sotsiaalselt vastutustundlikud investeeringud SVI

Esimesed märgid sotsiaalselt vastutustundlikud investeeringutest olid aastal 1758 kui Kveekerid keelasid oma liikmeskonnal osaleda orjade vahetuses. John Wesley oli sellel ajal vastutustundlike äritavade poolt ja proovis hoiduda sektoritest, mis ei hoolinud inimeste tervisest ja ohutusest. Tänu sellele olid esimesteks investoriteks, kes seadsid eetilised parameetrid, kirikute investorid Ameerika Ühendriikides, Ühendkuningriigis ja Austraalias. (Camilleri 2017)

Sotsiaalselt vastutustundlikud investeeringud (edaspidi lühendina SVI, ing. k Socially responsible investments - SRI) on edasi arenenud poliitilistest vaadetest alates 1960ndatest. Nendel aastatel tegelesid investorid sotsiaalsete probleemidega, üha enam räägiti naiste võrdõiguslikkusest ja vähemusgruppide muredest. Nad muutsid oma investeerimisvalikuid ning sellest kasvas välja SVI strateegia, kus panustati ettevõttesse, mis pidasid lugu sotsiaalsest vastutusest, mõjukatest investeeringutest. Eesmärgiks oli enda kogukonda investeerida nii, et see mõjutaks liikmeid positiivselt, lahendaks keskkonnaprobleeme, kaitseks inimõigusi ja parandaks töösuhteid. (Ibid.)

1990ndatel hooliti juba rohkem inimeste tervisest ning loodi kampaaniad suitsetamise kahjulikkuse kohta. California osariigi õpetajate pensionifond vähendas oma osalust rohkem kui 237 miljoni dollari võrra tubaka ettevõtetest. 1990ndate lõpus SVI keskendusid rohkem keskkonna arengule, paljud investorid said aru, et neil on suurem vastutus oma keskkonnale arvestades Tšernobõli, Bhopali ja Exxon Valdezi katastroofe. Samamoodi pöörati tähelepanu kliimamuutusele ja meie ökoloogilisele jalajäljele. (Ibid.)

1.2.3. Mõjuinvesteeringud

Mõju investeerimine (ing. k *Impact Investing*) ehk kapitali suunamine ettevõtmistesse, mis eeldatavasti toovad nii sotsiaalset ja keskkonnavalast kasu kui ka kasumit on viis kuidas head tehes kasu saada. Ainuke mure on see, et ärimaailmas on investeeringute tootluse arvutamiseks mitu erinevat võimalust, näiteks sisemine tasuvusmäär, kuid sotsiaalse ja keskkonnavalase kasu hindamine dollarites puudub. Kui soovitakse rohkem investoritelt raha kaasata, siis tuleks kõigepealt luua paremad tingimused keskkonnamõju hindamiseks. See on esmatähtis probleem nii

investoritele kui ka nendele, kes soovivad suuremat trendikust näha mõjuinvesteeringute ning sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemide lahendamisel. (Addy *et al.* 2019)

Traditsionaalse investeerimise eesmärk on kasumit teenida, ning seda mõõdetakse erinevate kasumimõõdikutega. Mõjuinvesteerimise eesmärk on kasumit teenida ning luua positiivset sotsiaalset ja keskkonna mõju. Need ettevõtted peavad olema läbipaistvad, vältima korrupsiooni, altkäemaksu ja ebanormaalselt suuri juhatuse liikme tasusid. Seda mõõdetakse ESG kriteeriumitega ja kasumimõõdikutega. Integral investeerimise eesmärk on kasumit teenida, luua positiivne sotsiaalne ja keskkonnamõju, luua positiivsed kultuurilised ja käitumuslikud aspektid, keskenduda inimeste arengusse ja evolutsiooni. Nende investeeringutega minnaks veel rohkem süvitsi, lahendatakse globaalseid probleeme, mida ühiskonnal on vaja, et liikuda konkurentsist koostööle. Jätkatakse ühise usalduse järel, mis on ehitatud kõrgetele eetika ootustele, moraalidele ja ühiskonna huvidele, kasum on siiski oluline. Seda mõõdetakse ESG kriteeriumitega, kasumimõõdikutega, tiimi kultuuris, eetika, moraalide ja tiimiliikmete personaalsete väärtustega. (Kubátová, Krocil 2020)

2019 ja 2020 aasta vahetudes World Economic Forum kuulutas välja Davos Manifesto 2020: „*The Universal Purpose of a Company in the Fourth Industrial Revolution*“, see tähendab universaalset ettevõtte eesmärki neljandas tööstusrevolutsioonis. Mille põhiline eesmärk on ettevõttel oma aktsionäre mõjutada ja kaasata jätkusuutliku väärtuse loomisesse. Sellise väärtuse loomine ei aita ainult aktsionäre vaid ka töötajaid, kliente, varustajaid, kohalikke kogukondi ja üleüldiselt ühiskonda. Ettevõtted on asutatud looma uut tüüpi majanduslikku väärtust, kuid see väärtus ei ole oluline vaid nende jaoks vaid kogu huvirühmale. Ainult kõrgete eetiliste väärtustega investorid saavad aru sellest ja võimaldavad tähele panna huvirühmadele suunatud ettevõtete projekte. Ülikoolid on väga olulisel kohal, sest need valmistavad ette tuleviku professionaale, poliitilisi ja ühiskonna liidreid, kellel on võimalus muuta erinevaid küsimusi, sealhulgas jätkusuutlikuse teadmatust. (Ibid.)

1.3. Roheinvesteeringute tootlus ja trendikus

1.3.1. Roheinvesteeringute tootlus

Pensionikeskuse lehelt leidis autor pensionifondide statistika. LHV on loonud II-s sambas fondi nimega LHV Pensionifond Roheline, mis investeerib enamasti jätkusuutlikutesse ja

keskkonnasõbralikesse ettevõtetesse. Kahjuks ei ole võimalik selle fondiga arvutada pikaajalist tootlust, sest see registreeriti 09.03.2020. Praeguseni on tegutsenud ühe aasta. Jooksvad tasud 2020 aastal oli 1,01%. Võrreldes teiste fondidega on LHV Roheline fond teinud viimase aasta jooksul suurima kasvu ehk +54,56% (netotootlus aasta baasil), teisele kohale jäi mitte roheinvesteeringuid tegev SEB Pensionifond Indeks 100, mille tootlus oli aastaga +32,82% (tasud olid 0,36%), ja kolmandaks jäi Swedbank Pensionifond K1990-1999 indeks, mille tootlus aastaga oli +31,60% (tasud olid 0,33%). III sambale on samuti loonud LHV pensionifond, kuid seal ei ole võimalik arvestada tootlust aasta baasil, sest fond on tegutsenud vähem kui üks aasta. (Pensionikeskus 2021)

Autori arvates tuleb arvestada ka sellega, et viimase aastaga on kasv just sellepärast kõrge, et aasta aega tagasi algas koroonakriis ning paljud turud olid madalates punktides, just sellel ajal sai loodud II samba fond LHV Pensionifond Roheline, see tähendab, et sellises suuruses kasvu ei tasuks oodata igal aastal.

Fundwise ühisrahastuse investeerimisplatvormil pakuti 2020. aasta lõpus investeerimisvõimalust, osta osalus Eesti päikesepaneelide parki. Sunmill SPV1 OÜ kaasas platvormil raha, millega planeeriti Änkküla kinnistule rajada elektrit tootev päikeseпарк. Antud võimalus oli investoritele kui passiivne investeering, mis tähendas, et ettevõtte kaasas kapitali ja tegeles muu protsessiga ise. Eesmärgiks oli pakkuda investoritele võimalust saada tulu ilma õhku saastamata. Peamised numbrid, mida saab antud võimalustest välja lugeda on, et oodatav tootlus päikeseparki investeerides on 8,36% aastas. Antud projekti eeldatav tasuvusaeg oli 8,8 aastat (vt Tabel 5). (Fundwise 2020)

Tabel 5. Sunmill SPV OÜ, Änkküla päikesepargi näitajad

Majanduslik kasu	
Tasuvusaeg	8,8 aastat
Oodatav tootlus (IRR)	8,36%
Keskmine väljamakse investoritele taastuenergia toetuse perioodil (12 aastat)	18 578 €
Väljamaksed investoritele projekti eluea jooksul	369 845 €
Investorite kasum kokku	205 595 €
Mõju keskkonnale	
Taastuenergia toodang aastast	246,7 MWh
CO ₂ kokkuhoid aastast (elektri CO ₂ intensiivsuse ~700 kgCO ₂ /MWh korral)	172,7 tonni
CO ₂ kokkuhoid auto sõidukilomeetrites (auto CO ₂ heitme 130 gCO ₂ /km korral)	1 328 385 km
Liiklusest eemaldatud autode arv aastast (läbisõidu 8000 km/aastas korral)	166 tk

Allikas: Fundwise (2020).

2019. aastal uuris Ülar Meejärv magistritöös sotsiaalselt vastutustundlike indekseid. Uuringus võrreldi valitud SVI(sotsiaalselt vastutustundlike investeeringute) indekseid ja tavaindeksid aastatel 2007-2018. Valitud SVI indeksitest madalamaks keskmiseks aasta tootluseks oli indeks WISGI (*Dow Jones Sustainability World Composite*) tootlusega 0,54% aastas ning suurima tootlusega indeks ECAPGND (*ECPI Global Ethical Equity Net Total Return*) 5,42% aastas. Samal ajal tõi Ülar võrdluseks teised indeksid, mis ei olnud SVI-d, näiteks W1DOW (*Dow Jones Global Index*) oli madalama tootlusega indeks, keskmiselt aastas 1,97% ning kõrgema tootlusega indeksiks oli MSDEWIN (*MSCI World Net Total Return*), mis tegi 5,38% keskmiselt aastas. Tootlused on madalad, sest sisaldasid kriisiperioodi aastal 2008, millal tootlused ulatusid 40%-ni. Uuringust selgus, et tavaindeksid ja SVI indeksid on päris sarnaste tootlustega. (Meejärv 2019)

LHV pakub kasvukonto tootega ka kahte erinevat jätkusuutliku fondi. Üheks fondiks on Jätkusuutliku fookusega ettevõtted (ing. k *iShares Dow Jones Global Sustainability Screened UCITS ETF*), mis koosneb ettevõtetest, kes järgivad väga tugevalt jätkusuutliku arengut. Jätkusuutlikust hinnatakse KSJ (ing. k *ESG*) alusel. Teiseks fondiks on Puhta energia tootjate fond (ing. k *iShares Global Clean Energy UCITS ETF*) ehk investeeritakse puhta energia tootmisesse ja sellega seotud tehnoloogiate arendamisega ettevõtetsse. (Kasvukonto 2021) Jätkusuutliku

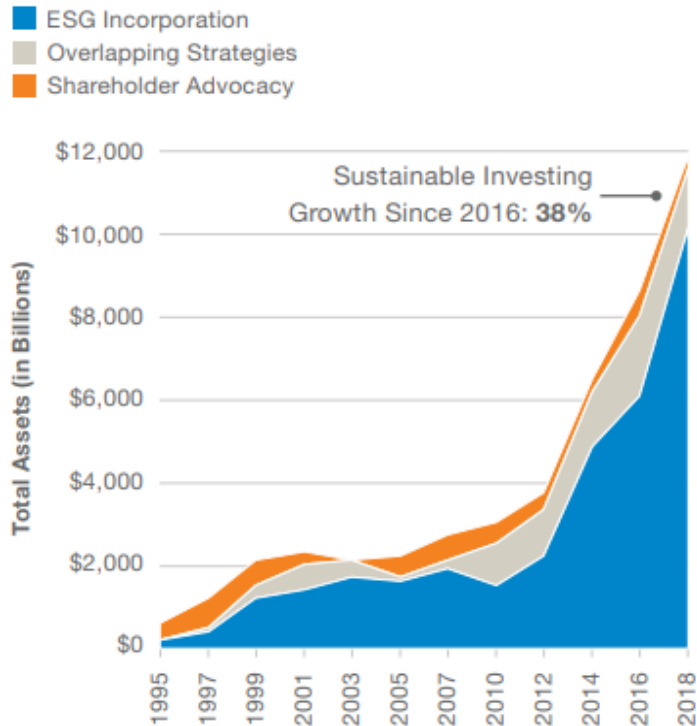
fookusega ettevõtete fond (sümboliga IGSG) on teinud tootlust viimase 5 aasta baasil keskmiselt 13,01% aastas ja puhta energia tootjate fond (sümboliga INRG) on teinud viimase 5 aasta baasil tootlust keskmiselt 21,53% aastas. (Bloomberg 2021)

1.3.2. Roheinvesteeringute trendikus

2015 aasta detsebris toimunud Pariisi kliimakonverentsil COP21 võeti vastu otsus peatada kliima soojenemine 194 riigi ja Euroopa poolt. Eesmärgiks oli vähendada heitgaaside ja kasvuhoonegaaside koguseid miinimumini. Esimene eesmärk on vähendada 40% CO₂ emissioone aastaks 2030, ning põhieesmärk on viia need nullini aastaks 2050. Põhiline mõte on vähendada kliima soojenemist vähemalt kahe kraadi võrra. (Euroopa Parlament 2021)

2013. aasta Roheliste Investeeringute Uuring tõi välja, et aastal 2004 investeeriti Ameerika Ühendriikides jätkusuutliku energia tootmisesse 40 miljardit dollarit, mis kasvas iga aasta kuni saavutas tipu aastal 2011 summas 297 miljardit dollarit, millele järgnes alla trend. 2013. aastaks olid investeeringud langenud 214 miljardi euro tasemele. (Voica, Panait 2015).

2010 korraldati EDHECi uuring, kus osales 97 Euroopa investorit, kellel on üle 300 miljardi euro eest vara roheinvesteeringutes. Nendelt küsiti, miks nad teevad roheinvesteeringuid ning 86% vastanutest seletasid põhimõtet, et soovivad kaitsta keskkonda. Samuti 2012 aastal korraldatud uuringus uuriti erinevate jätkusuutlike energia fondide loomist. Tuli välja, et kõige populäärsel aastal vahemikus 2000 kuni 2012 oli aastal 2007, kui alustas 58 jätkusuutliku fondi ning järgneval aastal alustas 45 jätkusuutliku fondi. Sellest tulenevalt oli näha, et huvi fondide vastu kasvab ning kasvab ka investorite teadlikkus roheinvesteeringutest. (Inderst *et al.* 2012)

Joonis 1. Jätkusuutlike investeeringute kasv Ameerika Ühendriikides (miljardit dollarit)
Allikas: USSIF. (2018)

Sotsiaalselt vastutustundlikke investeeringute maht Ameerika Ühendriikides suurenes 8,7 triljonilt dollarilt aastal 2016 12 triljoni dollarini aastal 2018 ehk 38 protsenti (vt Joonis 1). 2018 aastal on jätkusuutlike investeeringute arv Ameerika Ühendriikides olnud kõrgem kui varasematel aastatel. Uuringust selgus, et ESG sümbolit järgitakse investeeringute tegemisel ning sellised ettevõtted on järjest populaarsemad. (USSIF 2018)

2. UURINGU LÄBIVIIMINE

2.1. Ülevaade varasematest uuringutest

Varasemalt on uuritud investeerimiskäitumist nii naiste kui meeste seas ja erinevate tunnuste alusel. Näiteks 2019. aastal teadusuuringu läbi viinud Mark Grinblatt ja Matti Keloharju analüüsisid aktsiaturu investorite kahte psühholoogilist tunnust: teravate elamuste otsimise tungi ja liigset enesekindlust aktsiatega kauplemisel. Nad uurisid kui suurt rolli need psühholoogilised tunnused mängivad. Uuriti ka portfelli tulemuslikkust, tootlust nende kahe psühholoogilise tunnuse alusel. Nende autorite uuringust selgus, et tihedat aktsiatega kauplemist põhjustavad ülemäärane enesekindlus ja teravate elamuste otsimise tung. Kooskõlas varasemate leidudega, mehed kauplevad rohkem kui naised kõigis vanuserühmades. (Grinblatt, Keloharju 2009)

Sarnast teadusuuringut on teostanud investor ja finantsökonoomika doktor Kristjan Liivamägi 2015. aastal, kui ta uuris investorite haridust ja kauplemist aktsiaturul. Lisaks haridusele võrreldi uurimuses ka soo, vanuse, jõukuse, portfelli hajutamise ja keskmise aktsia hoiuperioodi seost aktsiaturul kauplemisel. Uuringust selgus, et investeerimiskogemus suurendab olulisel määral investorite riskiga korrigeeritud tootlust ning seda, et majanduskõrgharidusega investorid on teadlikumad nii riskidest kui ka finantsturgude käitumisest. Nad oskavad oma tehinguid paremini ajastada ja on vähem mõjutatud, teevad vähem investeerimisvigu kui teised investorid. (Liivamägi 2016)

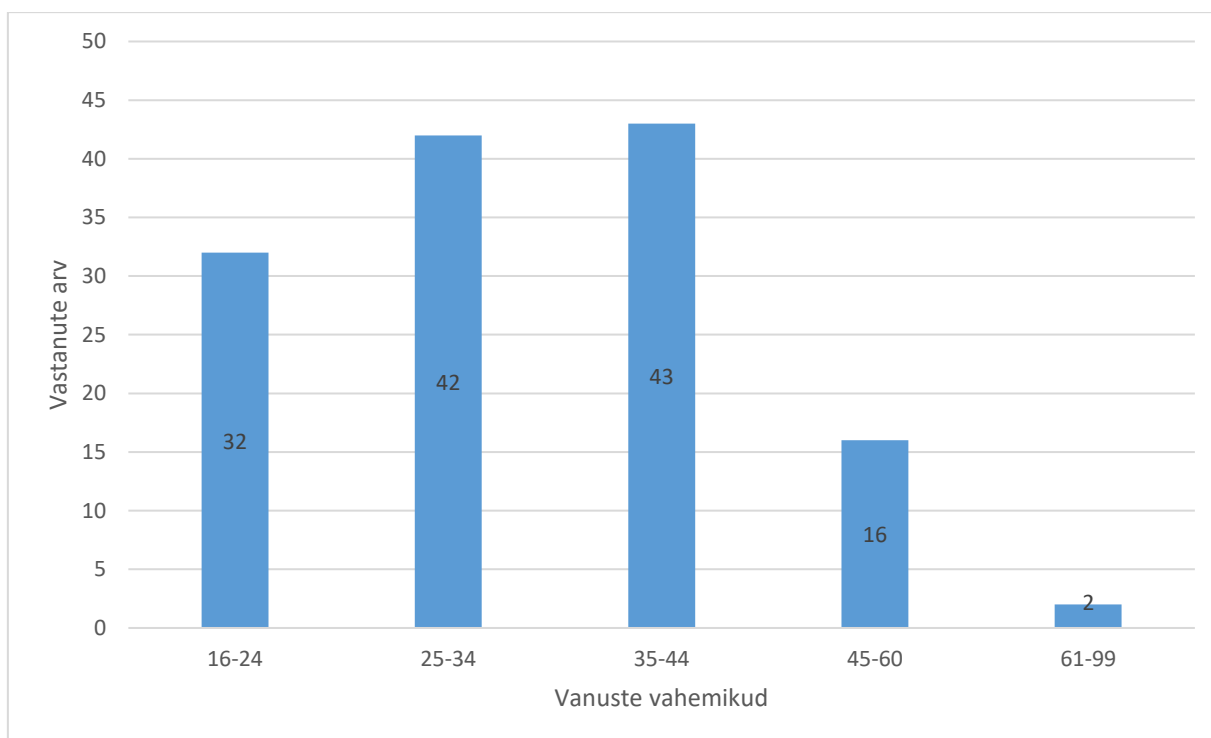
2020. aastal on Valentiina Repka bakalaureuse töö käigus uurinud investorite vanust, sugu ja ESG teadlikkust jätkusuutlikkus investeerimises. Uuringus tuli välja, et alla 30 aastastel oli jätkusuutlike investeeringuid 44%-59% vastajatest. Üle 30 aastastest vastajatest olid teinud 73%-86% jätkusuutlike investeeringuid. Samuti selgub ka tema tööst, et investorid investeerivad missiooniga, et maailma paremaks muuta. Uuringust ei selgunud investorite tootluseid ning ei olnud võimalik määratleda investori kogemust ja portfelli suurust jätkusuutlike investeeringutega. Samuti leidis Repka ka seda, et noorematel investoritel oli suurem tõenäosus, et neil on portfellis jätkusuutlike investeeringuid. (Repka 2020)

2.2. Uuringu valim ja meetodika

Uuringu käigus koostati veebiküsitlus *Google Forms*is. Kuna küsimused sisaldasid palju personaalseid detaile, muudeti küsitlus anonüümseks. Autor valis *Google Forms*i sellepärast, et seda on mugav kasutada, see on tasuta programm ja paljudele inimestele tuttav.

Küsitluse valimi eesmärk oli koguda kokku 100 vastanut. Autor levitas küsitlust enda sotsiaalmeedia kanalites ning temaatikaga kokku käivates *facebook*'i gruppides, näiteks Finantsvabaduse grupp, Naisinvestorite klubi, Investeerimisklubi ja TalTech majandusteaduskonna tudengid. Kokku saadi vastanuid 135, mida kasutati kogus ulatuses. Küsitluse küsimused leiab lisadest, lisa 1 alt. Autor kasutab uurimiseks ja tulemuste näitamiseks *Excel*'it ja *Gretl*'it.

Kogu valimist 54,8% (74 inimest) olid naised ja 45,2% (61 inimest) mehed. Uuringus osalesid päris palju erinevatest vanuseklassidest inimesi (vt Joonis 2). Kõige rohkem osalesid 35-44 aastased investorid.

Joonis 2. Vastanute jaotus vanuste lõikes

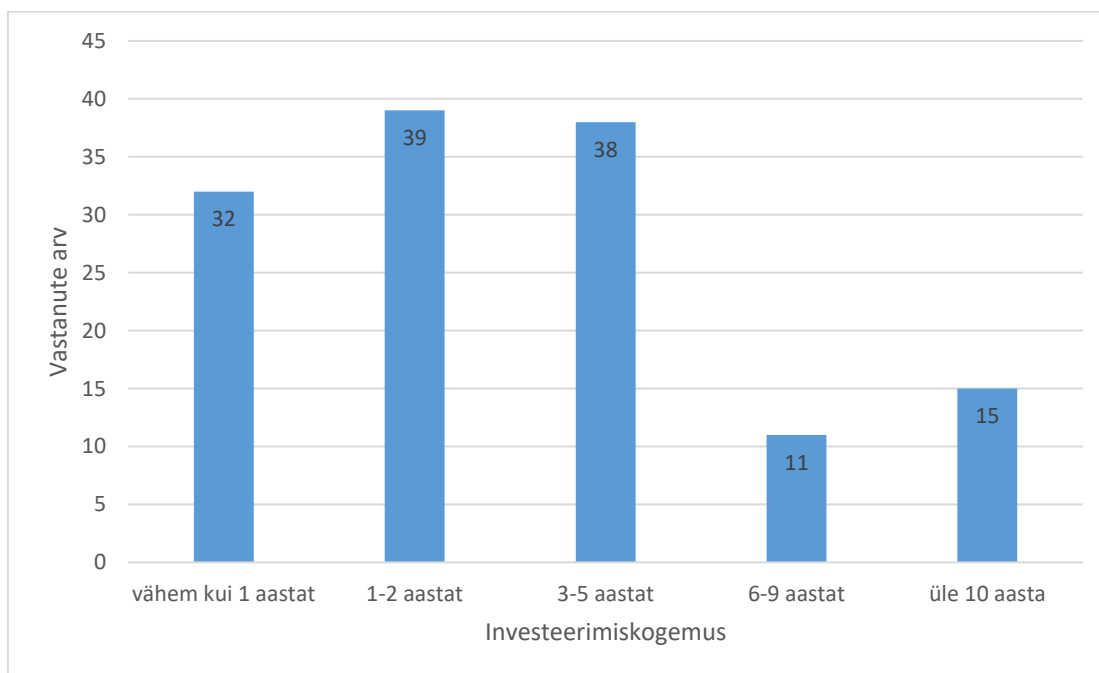
Allikas: Autori koostatud

Autor küsis küsimustikus ka inimeste rahvust, kuid seoses sellega, et eestlaseid oli 97% (131 inimest) vastanutest, ei ole võimalik tulemusi võrrelda venelastega keda oli 3% (4 vastanut).

Haridustasemed jagunesid nii, et 73,3% (99 vastanut) olid kõrgharidusega, 23% (31 vastanut) olid keskharidusega, 2,2% (3 vastanut) olid põhiharidusega ja 1,5% (2 vastanut) olid kutseharidusega.

Samuti soovis autor teada vastanute netosissetulekut kuus. 39,3% (53 vastanut) teenisid üle 2000€ kuus, 21,5% (29 vastanut) teenisid 1201€ kuni 1600€ kuus, 13,3% (18 vastanut) teenisid 1601€ kuni 2000€ kuus, 13,3% (18 vastanut) teenisid 751€ kuni 1200€ kuus, 10,4% (14 vastanut) teenisid kuni 500€ kuus ning 2,2% vastanutest teenisid 501€ kuni 750€ kuus.

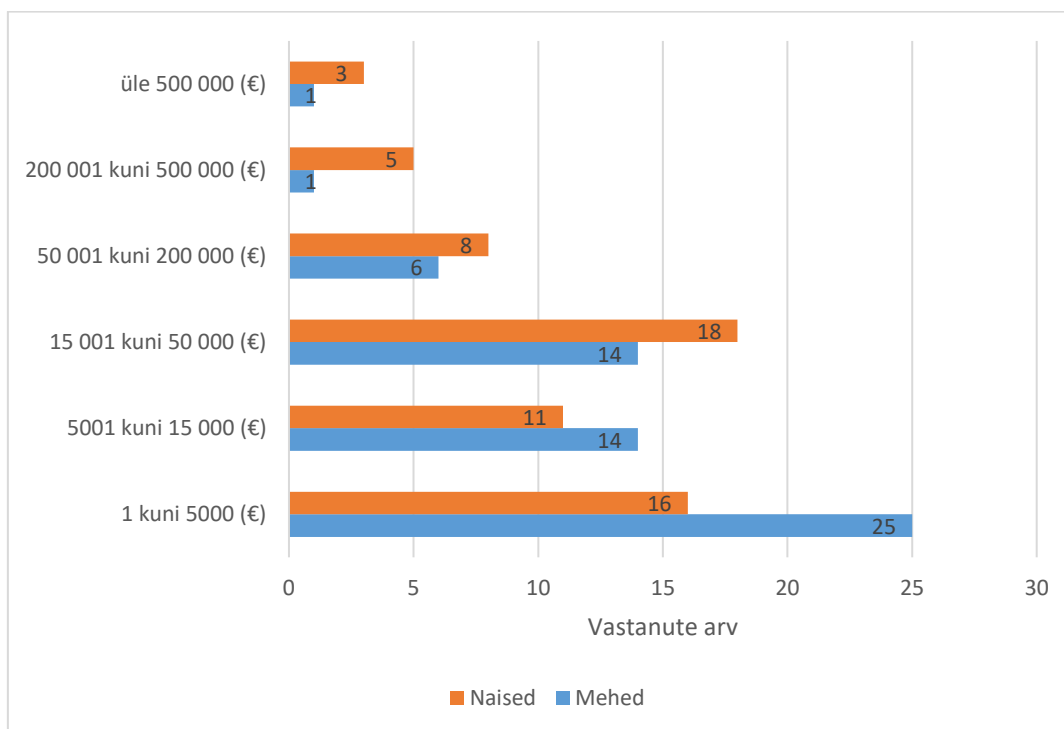
Autor toob välja valimi investeerimiskogemuse (vt Joonis 3). Sealt selgub, et kõige rohkem investoreid on ühe kuni kahe aastase investeerimiskogemusega, järgneb 38 vastanut, kellel on kolm kuni viis aastat investeerimiskogemust. Samuti on oluline see, et 32. investoril on vähem kui üks aasta investeerimiskogemust. Uutel investoritel on vähem investeerimiskogemust ning ei pruugi olla veel jõudnud roheinvesteeringuid teha või alles uurivad seda valdkonda. Uuringus osales ka mitmeid (15 vastanut), kes on üle 10 aasta investeerimisega tegeleenud.

Joonis 3. Vastanute investeerimiskogemus
Allikas: Autori koostatud

Järgmiseks tunnuseks oli ka investorite portfelli suurused (vt Joonis 4). Kõige rohkem oli vastanutel portfelli väiksem kui 5000€ (30,3% valimist). Järgmiseks populaarseimaks portfelli

suuruseks oli 15 tuhat kuni 50 tuhat eurot (23,7% valimist). Vastasid ka mitmed väga jõukad inimesed, kelle portfelli suurus ületas 500 000 eurot(3,0% valimist).

Joonis 4. Vastanute portfelli suurused

Allikas: Autori koostatud

Autor kasutas andmete analüüsimisel ka logit regressioonimudelit. Kodeeris vastavalt tunnused (vt Lisa 3). Sõltuvaks tunnuseks valis roheinvesteeringute tegemise (koodiga 1) ja mitte tegemise (koodiga 0). Selgitavateks tunnusteks on sugu (koodiga 0 on naine ja 1 on mees), haridus (0 on põhiharidus, 1 on kutseharidus, 2 on keskharidus, 3 on kõrgharidus), vanus (koodiga 0 on 16-34 aastased ja koodiga 1 on 35-99 aastased), sissetulek (koodiga 0 on kuni 500€ kuus, 1 on 501 kuni 750€ kuus, 2 on 751 kuni 1 200€ kuus, 3 on 1201 kuni 1 600€ kuus, 4 on 1 601 kuni 2 000€, 5 on üle 2 000€), investori riskitase (0 ei ole riski armastav, 1 võtab mõõdukaid riske, 2 on riski armastav), portfelli suurus (koodiga 0 on 1 kuni 5 tuhat eurot, 1 on 5001 kuni 15 tuhat eurot, 2 on 15 001 kuni 50 tuhat eurot, 3 on 50 001 kuni 200 tuhat eurot, 4 on 200 001 kuni 500 tuhat eurot, 5 on üle 500 tuhande euro) ja investeerimiskogemus (0 on vähem kui üks aastat, 1 on üks kuni kaks aastat, 2 on kolm kuni viis aastat, 3 on kuus kuni üheksa aastat, 4 on üle 10 aasta).

2.3. Kvantitatiivse uuringu tulemused ja järeldused

Eestlastel on roheinvesteeringuid enamasti päris väikeses osas või üldse mitte. Küsitluses autor küsis protsentide vahemikku, et vastanutel oleks lihtsam enda andmeid edastada, kuid nende

andmetega ei saa täpset protsenti välja arvutada. Autor arvutas vahemikkude keskmiste järgi. Töö autor tõi välja ka vastuseid soo lõikes (vt Lisa 2). Vastanute hulgast on väga suur osa neid, kellel pole üldse roheinvesteeringuid, 31 naist (41,9% kogu naistest) ja 21 meest (34,4% kogu meestest). Tervest valimist on roheinvesteeringuid teinud 83 vastanut, ehk 61,5%. Valimist on naistel keskmiselt 11,3% kogu portfelligist roheinvesteeringud, mediaaniga on 2,5%. Meestel on kogu valimist keskmiselt 13,5% portfelligist roheinvesteeringud, mediaaniga 2,5%. Järelkult uurimisküsimusele tuginedes on hoopis valimi järgi meestestel suurem huvi roheinvesteeringute vastu kui naistel. 65,6% meestest ja 58,1% naistest teevad roheinvesteeringuid. Autor järeldab, et meestel on roheinvesteeringute vastu suurem huvi.

Statistilise analüüsi käigus uuris autor inimesi, kes teevad roheinvesteeringuid ning seoseid tunnuste vahel. Kogu mudel tuli statistiliselt oluline, tõepära suhte testi olulisuse tõenäosus $p=0,0001 < 0,05$ ning nullhüpotees on ümber lükatud. Kogu valim on suurusega 135. Õigesti on prognoositud vaatluste arv 101, see on 74,8% kõikidest vaatlustest. Nendest on nulle õigesti prognoositud 30, ehk 71,4% kõikidest nullidest. Ühtesid on õigesti prognoositud 71 korral, mis on 76,3% kõikidest ühtedest. Seega mudel suudab prognoosida ühtesid, ehk roheinvesteeringute tegijaid paremini.

Statistiliselt olulisteks (vt. Tabel 6) tunnusteks kujunes sissetulek (oluline nivool 0,01), portfelli suurus (oluline nivool 0,01) ja investeerimiskogemus (oluline nivool 0,1). Erinevate tunnuste mõju suuna roheinvesteeringute tegijale $P(\text{Roheinvesteering}) = 1$ näitavad parameetrite märgid:

- kui tunnus Sissetulek suureneb, siis tõenäosus, et tehakse roheinvesteeringuid (roheinvesteering = 1), suureneb;
- kui tunnus Investeerimiskogemus suureneb, siis tõenäosus, et tehakse roheinvesteeringuid (roheinvesteering = 1), väheneb;
- kui tunnus Portfelli suurus suureneb, siis tõenäosus, et tehakse roheinvesteeringuid (roheinvesteering = 1), suureneb;
- tunnuste sugu, vanus, haridustase ja risk mõju pole tõestatud.

Tabel 6. Mudeli statistilised näitajad, tärnidega tunnused on statistiliselt olulised

tunnus	parameetri hinnang	parameetri standardviga	z-testi olulisuse tõenäosus
Sugu	0,4121	0,4422	0,3513
Vanus	0,0779	0,4465	0,8614
Haridustase	0,1156	0,3348	0,7299
Sissetulek ***	0,3953	0,1478	*** 0,0075
Inv. kogemus *	-0,4692	0,2564	* 0,0672
Portfelli suurus ***	0,7451	0,2772	*** 0,0072
Investori riskitase	0,3071	0,2826	0,2772

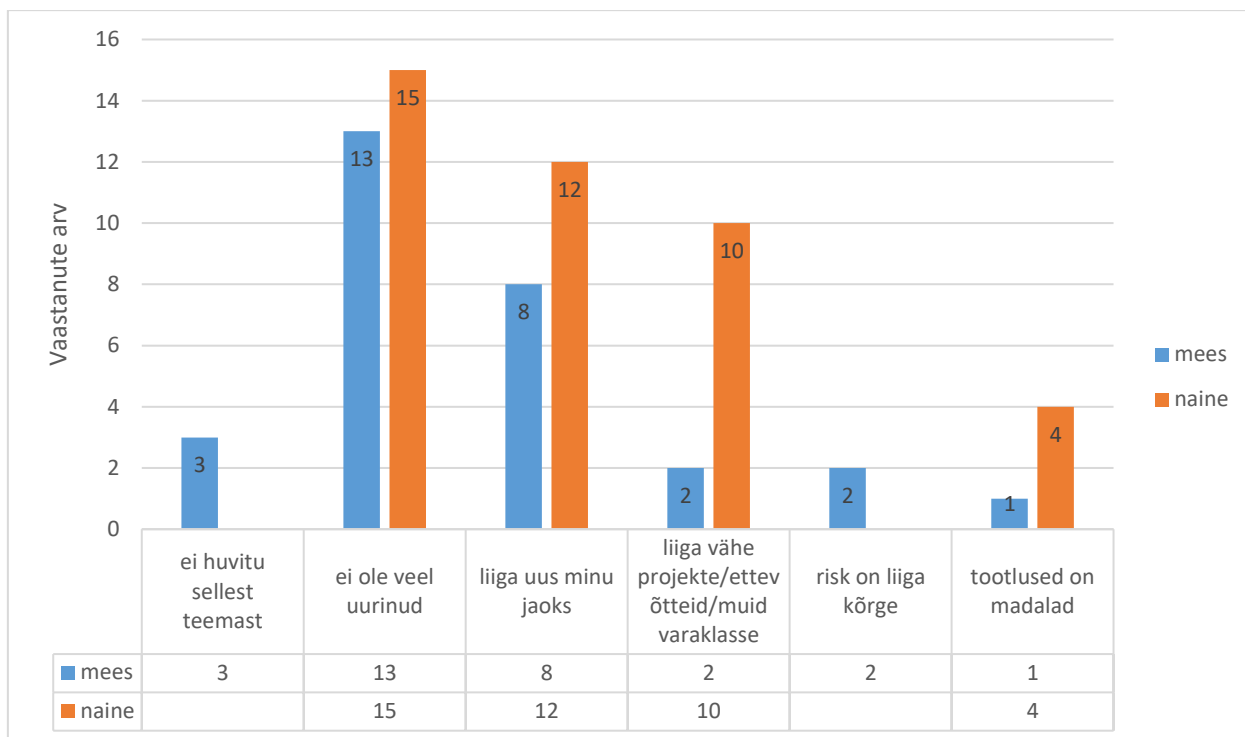
Allikas: Autori koostatud

Märkused:

1. *** tunnus on oluline nivool 0,01, ** tunnus oluline nivool 0,05; * oluline nivool 0,1

Autor küsis küsitluses, miks ei tehta roheinvesteeringuid. Järgneval joonisel (vt Joonis 5) on näha vastused. Vastanuid oli kokku 77, kellest 31 olid mehed ja 46 olid naised. Selgus, et põhilised põhjused, miks inimesed pole roheinvesteeringuid teinud, on teadmatus, (pole veel uuritud, 36,3% vastanutest) ja põhjus, et on päris uus valdkond (26,0% vastanutest).

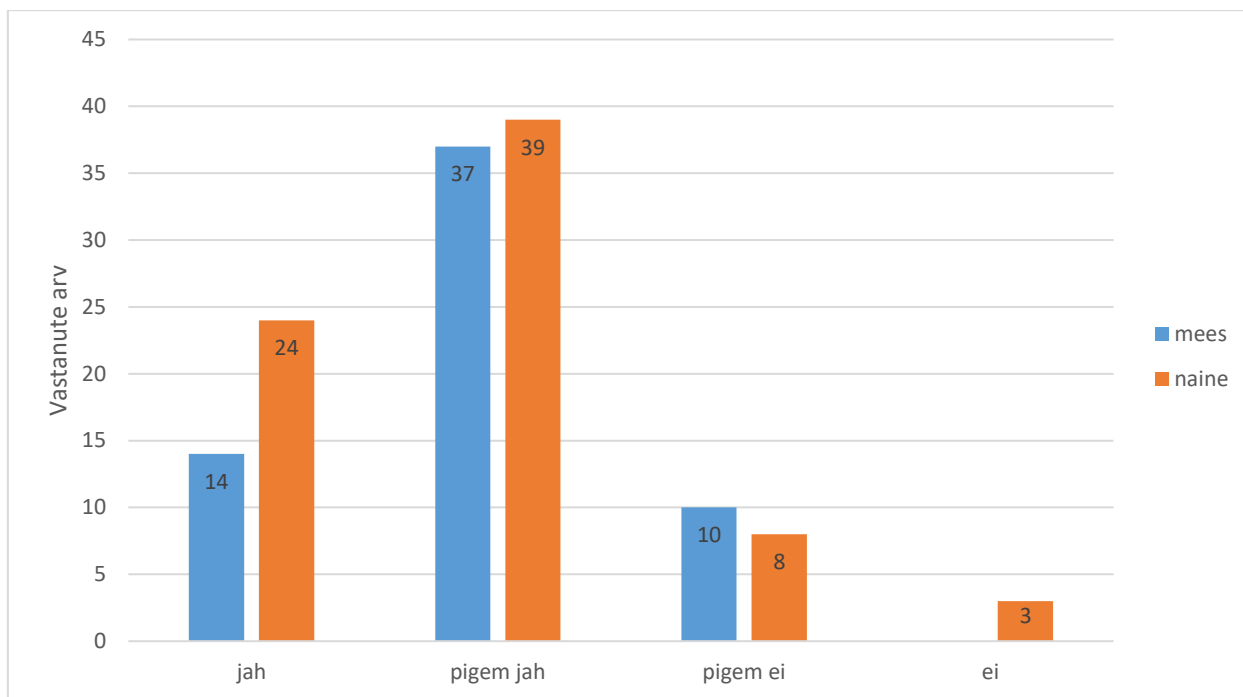
Samamoodi pole paljud roheinvesteeringuid teinud, kuna ei ole piisavalt projekte või ettevõtteid, kuhu investeerida. Kolme meest üldse ei huvita see teema ning kaks meest arvavad, et risk on liiga kõrge. Nelja naise ja ühe mehe arust on tootlused liiga madalad. Sellest saab järeldada, et tuleb teha tööd roheinvesteeringute tutvustamisega, ning selgitada ja reklaamida erinevaid võimalusi, siis on inimesed rohkem tuttavad roheinvesteeringutega ja maailm võib muutuda rohelisemaks.

Joonis 5. Miks ei ole roheinvesteeringuid teinud

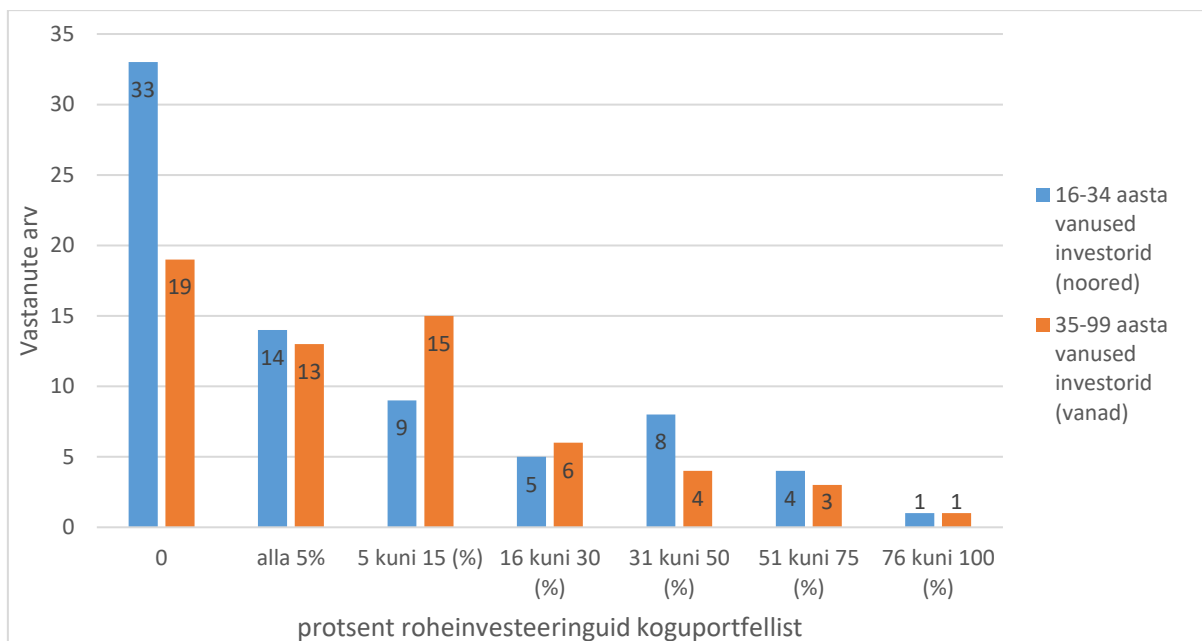
Allikas: Autori koostatud

Vastanute arvates oleks neil portfellis rohkem roheinvesteeringuid, kui võimalusi oleks rohkem. Joonisel näha ka meeste ja naiste eraldi vastuseid (vt Joonis 6). Selgub, et 76 vastanu arvates oleks pigem rohkem, 38 vastanu arvates oleks kindlasti rohkem. Nagu näha on naised ja mehed sarnasel arvamusel. Ainult 18 vastanu arvates pigem ei oleks neil rohkem, ja 3 naist vastas et ei oleks kindlasti. Järelikult saab selgelt väita, et kui roheinvesteeringute võimalusi oleks rohkem, oleks ka sinna investeerijaid rohkem, sest 84,4% on vastanud pigem jah või jah.

Joonis 6. Kui roheinvesteeringuvõimalusi oleks rohkem, kas valimil oleks suuremas osakaalus rohelisi investeeringuid portfellis
Allikas: Autori koostatud

Autor püstitas uurimisküsimuse, et kas nooremate investorite portfellid on rohelisemad. Vastanute vanuse vahemike oli mitmeid, ning autor jagas nooremateks investoriteks 16-34 aasta vanused ja vanemateks 35-99 aasta vanused investorid. Kokku oli nooremaid investoreid 74 ja vanemaid 61. Noorematest investoritest teevad roheinvesteeringuid 41 vastanut (vt Joonis 7) ehk 55,4% ja vanematest investoritest 42 vastanut ehk 66,9%. Autor järeldab, et vanemad investorid teevad rohkem roheinvesteeringuid. Ainult kahel inimesel oli investeeringuid rohkem kui 76%. Autor sooviks, et lähimate aastate jooksul oleks kõigil investoritel portfellis vähemalt 50% või rohkem roheinvesteeringuid. Sel juhul saaksid kõik oma panuse anda meie maailma paremaks muutmisele ning kogu keskkond oleks puhtam.

Joonis 7. Nooremate ja vanemate investorite roheinvesteeringute suurus portfellist.

Allikas: Autori koostatud

Autor küsis küsitluses, et milliseid roheinvesteeringuid on investeerijatel portfellis ning tulemuseks saadi, et kõige populaarsem roheinvesteering on rohelised aktsiad, 30% roheinvesteeringute tegijatest investeerivad sinna. Populaarsuselt teine on rohelised ETF-id, 22% investeerivad sinna ning kolmandaks on osalused ettevõtetes (startupid) kuhu investeeritakse 19%. 15% vastanutest on valinud endale kolmandasse sambasse rohelise pensionifondi ja 7% ka teise sambasse rohelise pensionifondi. Autor eeldas, et suurem huvi oleks olnud ka ühisrahastuse projektidel, kuid neid on vastanutest ainult viiel protsendil. Kõige väiksem huvi on roheliste võlakirjade vastu, 2% vastanutest. Võlakirjade osakaal on väike, sest inimesed ei ole teadlikud sellest varaklassist, tuginedes tootluse ootuste andmetele (vt Tabel 7). Antud tulemused on nähtaval ka lisas 4.

Küsitluse tulemustest tuli välja, et roheinvesteeringuid tegevad investorid valivad investeeringuid järgnevate valikute järgi. 50% vastanutest loeb lähemalt aruandeid ja kirjeldusi, 20% vastanutest vaatab märki ESG (ESG - keskkonna-, sotsiaal- ja ühingujuhtimise alane eetiline tegutsemine), 18% vastanutest valivad roheinvesteeringuid sõnade „roheline“ või „jätkusuutlik“ järgi. 8% investoritest vaatab märki SRI (SRI - vastutustundlikud investeeringud) ning ainult 4% pöörab suuremat tähelepanu tootlusele. Samuti kaks investorit on järeldusel, et tuleb esmalt uurida, et tegu poleks rohepesuga. Autor järeldab, et roheinvesteeringute märke tuleks inimestele rohkem reklaamida ning selgitada, millised on roheinvesteeringud ja millised mitte. Kuigi alati pole märgid kõikide projektide ja investeerimisallikate puhul hästi leitavad, tuleks neid rohkem kasutada. Autor

arvab, et meil on puudu ka portaal, kus oleks võimalik just roheinvesteeringuid leida ning roheettevõtetele raha kaasata.

Tabel 7. Roheinvesteeringute tootluse ootused protsendid kogu valimist

Roheinvesteeringute tootluse ootused						
Tootlus (aasta baasil)	aktsiad	ETF	võlakirjad	startupid	ühisrahastus	pensionifondid
üle 12 %	27%	16%	7%	47%	24%	15%
9.01 kuni 12 (%)	24%	21%	16%	10%	30%	16%
6.01 kuni 9 (%)	33%	32%	21%	8%	12%	30%
3.01 kuni 6 (%)	6%	8%	20%	3%	1%	14%
0 kuni 3 (%)	1%	2%	4%	1%	1%	3%
ei ole kogemust/ei oska öelda	9%	21%	33%	30%	32%	22%

Allikas: Autori koostatud

Järgnevas on autor välja toonud investorite tootluse ootused erinevates varaklassides (vt Tabel 7). Vastavalt küsitluste vastustele teeb autor järgnevad järeldused. Aktsiate puhul on enamus vastanutest, ehk 33% rahul tootlusega 6.01% kuni 9%, sama võib väita ka börsil kaubeldavate fondidega, ehk ETF-idega, kus 32% vastajatest on rahul sama tootlusega. Võlakirjad on vastanutele suhteliselt tundmatu varaklass, sest enamus vastanutest, ehk 33%, vastasid, et sellega neil pole kogemust/ei oska öelda. See on autori arvates sellepärast, et võlakirjad ei ole erainvestorite seas nii populaarne varaklass ning sobib rohkem investoritele, kes soovivad riski vähendada ja portfelli väärtust säilitada. Kuid siiski jäi populaarseks, 21% vastanutest, võlakirjadel tootluse ootus 6.01% kuni 9%. Nagu ka autor eeldas, siis on enamus, 47% valimist, roheliste startup-ide tootluse ootusteks valinud üle 12% aastas. Nii on ilmselt sellepärast, et startupidesse investeerimine on nendest varaklassidest kõige riskantsem, nagu eelnevalt teoreetilises osas mainitud. Ühisrahastuse kohta on enamus, 30% valimist, rahul 9.01% kuni 12% tootlusega, autor arvab, et tuleks pakkuda sellises vahemikus projekte rohkem, ning viitab varasemalt tekstis kajastatud Änküla päiksepargi ühisrahastusprojektile, kus tootlus oli 8,36%. Pensionifondide puhul on kõige populaarsem vastus 6.01% kuni 9%, 30% valimist. Autor arvab, et see on võimalik, tuginedes LHV Rohelise pensionisamba andmetele, kuid see võib muutuda pikemas perspektiivis.

Üleüldiselt arvab autor, et Eesti investorid on päris teadlikud erinevate investeeringute tüüpidest ning roheinvesteeringute kohta tuntakse suurt huvi. Lihtsalt ei ole hetkel veel loodud ühtset kohta, kus oleks võimalik leida kogu info nende investeeringute kohta.

KOKKUVÕTE

Bakalaureuse töö eesmärgiks on kindlaks teha eesti erainvestorite huvi ja ootused roheinvesteeringuid tehes, ning leida millist tootlust investorid ootavad erinevatelt varaklassidelt.

Autor on püstitanud bakalaureuse töö käigus järgnevad uurimisküsimused:

1) Kui suures osas roheinvesteeringuid on Eesti erainvestoritel?

Roheinvesteeringuid on 61,5 protsendil investoritest. Enamustel on siiski kuni 15% roheinvesteeringuid.

2) Kas nooremate investorite portfellid on rohelisemad?

Noorematest investoritest (16 kuni 34 aasta vanused) teevad roheinvesteeringuid 55,4% ja vanematest investoritest 66,9% (35 kuni 99 aasta vanused).

3) Millised on investorite tootluse ootused tehes roheinvesteeringuid?

Enamus investoreid ootavad roheliste aktsiate, ETF, võlakirjade ja pensionifondide tootlust 6.01 kuni 9 (%), startupidest üle 12% ja ühisrahstusest 9.01 kuni 12 (%). Kuid investorite hulgas oli ka väga palju neid, kes ei olnud varem kõikide varaklassidega kokku puutunud.

4) Kas naised teevad rohkem roheinvesteeringuid kui mehed?

Uuringu käigus tuli välja, et 65,6% meestest teevad roheinvesteeringuid ja 58,1% naistest teevad roheinvesteeringuid.

5) Kui roheinvesteerimisvõimalusi oleks rohkem, kas oleks portfellis rohkem roheinvesteeringuid?

84,4% investoritest väidavad, et neil oleks rohkem roheinvesteeringuid portfellis kui oleks rohkem roheinvesteerimisvõimalusi.

6) Mille järgi valitakse roheinvesteeringuid?

50% investoritest loeb lähemalt aruandeid ja kirjeldusi, 20% vastanutest vaatab märki ESG (ESG - keskkonna-, sotsiaal- ja ühingujuhtimise alane eetiline tegutsemine), 18% vastanutest valivad roheinvesteeringuid sõnade „roheline“ või „jätkusuutlik“ järgi. 8% investoritest vaatab märki SRI (SRI - vastutustundlikud investeeringud) ning ainult 4% pöörab suuremat tähelepanu tootlusele.

Töö käigus on autor tulnud järeldustele, et 41,89% naistest ja 34,43% meestest pole Eesti investoritest roheinvesteeringuid teinud. Peamisteks põhjusteks on teadmatus (pole veel uuritud 36,3% vastanutest) ja teema uudsus (26,0% vastanutest).

Autor tuli statistilist analüüsi tehes järeldusele, et sissetulek, investeerimiskogemus ja portfelli suurus on statistiliselt olulised näitajad. Kui sissetulek suureneb, siis suureneb tõenäosus, et tehakse roheinvesteeringuid, kui investeerimiskogemus suureneb, siis tehakse roheinvesteeringuid vähem ja kui portfelli suurus suureneb siis suureneb ka tõenäosus, et tehakse roheinvesteeringuid. Tunnuste sugu, vanus, haridustase ja riski mõju pole tõestatud.

Enamus investoreid ootavad roheliste aktsiate, ETF, võlakirjade ja pensionifondide tootlust 6.01 kuni 9 (%), startupidest üle 12% ja ühisrahstusest 9.01 kuni 12 (%).

Töö autori ettepanekud on, et tuleb inimestele tutvustada ja tuua turule erinevaid roheinvesteeringutega kaasnevaid varaklasse, seletada võimalikult lihtsalt, kuidas on võimalik investeerida nendesse varaklassidesse ja pakkuda investoritele head tootlust vastavalt riskitasemele. Autor arvab, et maailm areneb piisavalt kiiresti ning kõigil inimestel oleks mõne aasta pärast vähemalt 50% kogu portfelist roheinvesteeringutes. Autor leiab, et osades varaklassides on roheinvesteeringute tootlused väga sarnased võrreldes mitte roheinvesteeringutega ning suurem inimeste teadlikkus roheinvesteeringute kohta parandaks ka maailma CO2 probleeme pikemas perspektiivis.

SUMMARY

INTERESTS AND EXPECTATIONS OF ESTONIAN PRIVATE INVESTORS WHEN MAKING GREEN INVESTMENTS

Fred Saarmets

The aim of the bachelor's thesis is to determine the interest and expectations of Estonian private investors when making green investments, and to find what kind of return investors expect from different asset classes.

The author has raised the following research questions during the bachelor's thesis:

1) To what extent do Estonian private investors have green investments?

61.5 percent of investors have green investments. However, most have up to 15% green investments.

2) Are the portfolios of younger investors greener?

55.4% of younger investors (aged 16 to 34) make green investments and 66.9% of older investors (aged 35 to 99).

3) What are the investors' return expectations when making green investments?

Most investors expect a return of 6.01% to 9% on green stocks, ETFs, bonds and pension funds, over 12% on start-ups and 9.01% to 12% on mutual funds. However, there were also a large number of investors who had not been exposed to all asset classes.

4) Do women make more green investments than men?

The survey found that 65.6% of men make green investments and 58.1% of women make green investments. Which means men make more green investments.

5) If there were more green investment opportunities, would there be more green investments in the portfolio?

84.4% of investors say they would have more green investments in their portfolio if they had more green investment opportunities.

6) How are green investments selected?

50% of investors read reports and descriptions, 20% of respondents look at the ESG (Environmental, Social and Governance) sign, 18% of respondents choose green investments according to the words "green" or "sustainable". 8% of investors look at the SRI (Socially Responsible Investment) label and only 4% pay more attention to performance.

In the course of the work, the author has come to the conclusion that 41.89% of women and 34.43% of men have not made green investments among Estonian investors. The main reasons are ignorance (36.3% of respondents have not done their research yet) and novelty of the topic (26.0% of respondents).

The author concluded by statistical analysis that income, investment experience and portfolio size are statistically significant indicators. As income increases, the likelihood of green investments increases, as the investment experience increases, less green investments are made, and as the size of the portfolio increases, so does the likelihood of green investments. The effects of gender, age, level of education and risk do not make an important impact.

Most investors expect a return of 6.01% to 9% on green stocks, ETFs, bonds and pension funds, over 12% on start-ups and 9.01% to 12% on mutual funds.

The author's suggestions are that people should be introduced to green investments and various asset classes, that come with green investments, should be brought to the market. It needs to be explained as simply as possible how investors can invest in these asset classes and offer investors a good return according to the level of risk. The author thinks that the world is developing fast enough and in a few years all people would have at least 50% of the total portfolio in green investments. The author finds that in some asset classes, the returns on green investments are very similar to non-green investments, and greater public awareness of green investments would also improve the world's CO₂ problems in the long run.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Addy, C., Chorenge M., Collins, M., Etzel M. (2019). Calculating the Value of Impact Investing. Harvard Business Review. Kättesaadav: <https://hbr.org/2019/01/calculating-the-value-of-impact-investing#>, 20. märts 2021.
- Aktsia - AS SEB Pank
https://www.seb.ee/files/mifid/SEB_mifid_11_EST.pdf, 25. aprill 2021.
- Alver, J., Alver, L. (2011a). Majandusarvestus ja rahandus: leksikon. I, A-L. Tartu: Deebet.
- Alver, J., Alver, L. (2011b). Majandusarvestus ja rahandus: leksikon. II, M-Y. Tartu: Deebet.
- Batueva, V. (2010.) Erasisikute investeerimiskäitumist mõjutavad tegurid eesti väärtpaberiiinvestorite näitel. (Bakalaureusetöö). Tartu Ülikool Ettevõtetmajanduse instituut. Tartu.
- Burress, S., Morrow, D. (2019). THE ESG RISK RATINGS POTENTIAL APPLICATIONS FOR INVESTORS. Sustainalytics. Kättesaadav: https://connect.sustainalytics.com/hubfs/INV%20-%20Reports%20and%20Brochure/Thought%20Leadership/SustainalyticsESGRiskRatings_WhitePaperVolumeThree.pdf, 25. märts 2021.
- Camilleri, M. (2017). Socially Responsible and Sustainable Investing: A Review and Appraisal. Kättesaadav: https://www.researchgate.net/publication/314099816_Socially_Responsible_and_Sustainable_Investing, 2. märts 2021.
- EL ja Pariisi kliimakokkulepe: kliimaneutraalsuse saavutamine. (2019). Euroopa Parlament. Kättesaadav: <https://www.europarl.europa.eu/news/et/headlines/society/20191115STO66603/el-ja-pariisi-kliimalepe-kliimaneutraalsuse-saavutamine>, 5. aprill 2021.
- Garz, H., Volk, C. (2018). THE ESG RISK RATINGS MOVING UP THE INNOVATION CURVE. Sustainalytics. Kättesaadav: https://connect.sustainalytics.com/hubfs/INV%20-%20Reports%20and%20Brochure/Thought%20Leadership/SustainalyticsESGRiskRatings_WhitePaperVolumeOne_October%202018.pdf, 2. märts 2021.
- Grinblatt, M., Keloharju, M. (2009). Sensation Seeking, Overconfidence, and Trading Activity. The Journal of Finance, vol. 64, no. 2, 2009, pp. 549–578. JSTOR. Kättesaadav: <https://www.jstor.org/stable/20487979?seq=1>, 2. aprill 2021.

- Hayes, A. (2020). The Risks and Rewards of Investing in Startups. Investopedia. Kättesaadav: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/041315/risk-and-rewards-investing-startups.asp>, 12. mai 2021.
- Inderst, G., Kaminker, Ch., Stewart, F. (2012), Defining and Measuring Green Investments: Implications for Institutional Investors' Asset Allocations. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, no. 24. Kättesaadav: https://www.oecd.org/environment/WP_24_Defining_and_Measuring_Green_Investments.pdf, 10. aprill 2021.
- Investeeringisega seotud üldised riskid - AS SEB Pank
https://www.seb.ee/files/mifid/SEB_mifid_riskid_yldinfo.pdf, 25. aprill 2021.
- Investeeringisõpik - AS LHV Pank
<https://fp.lhv.ee/academy/investmentguide/346#mark02>, 25. aprill 2021.
- iShares Dow Jones Global Sustainability Screened UCITS ETF. (2021). Bloomberg. Kättesaadav: <https://www.bloomberg.com/quote/IGSG:NA>, 8. mai 2021.
- iShares Global Clean Energy UCITS ETF. (2021). Bloomberg. Kättesaadav: <https://www.bloomberg.com/quote/IQQH:GR>, 8. mai 2021
- Kasvukonto. (2021). LHV. Kättesaadav: <https://www.lhv.ee/et/kasvukonto#jatkusuuulik-areng>, 8. mai 2021.
- Kerem, K., Randveer, M. (2004). Mikro- ja makroökonomika põhikursus. Tallinn: Külim.
- Kubátová, J., Krocil, O. (2020). The Potential of Impact and Integral Investing for Sustainable Social Development and the Role of Academia in Their Dissemination. Department of Applied Economics, Palacký University Olomouc. Kättesaadav: https://www.mdpi.com/2071-1050/12/17/6939?type=check_update&version=1, 13. mai 2021.
- Liivamägi, K. (2016). Investor education and trading activity on the stock market. Baltic Journal of Economics, 16:2, 114-131. Kättesaadav: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1406099X.2016.1189058>, 25. märts 2021.
- Meejärv, Ü. (2019) Sotsiaalselt vastutustundlik investeeringuline globaalsete indeksite näitel (Magistritöö) TalTech majandusteaduskond, Tallinn
- Repka, V. (2020). Investors' Age, Gender, and ESG Awareness in Sustainable Investing. (Bakalaureusetöö). Taltech Department of Economics and Finance. Tallinn.
- Singh, J., Yadav, P. (2016). A Study on the Factors Influencing Investors Decision in Investing in Equity Shares in Jaipur and Moradabad with Special Reference to Gender. Amity Journal of Finance, (117-130). Kättesaadav: <https://amity.edu/UserFiles/admaa/195Paper%209.pdf>, 9. mai 2021.

- Size of Sustainable, Responsible and Impact (SRI) Investing 2018. USSIF. 2018 Kättesaadav: <https://www.ussif.org/files/2018%20Infographic%20overview%20%281%29%281%29.pdf>, 13. märts 2021
- Zhou, M. (2019). ESG, SRI, and Impact Investing: What's the Difference? Investopedia. Kättesaadav: <https://www.investopedia.com/financial-advisor/esg-sri-impact-investing-explaining-difference-clients/>, 2. märts 2021.
- Towle, M. M. (2020) Environmental, Social, and Governance Investing: Myths versus Reality. Investments & Wealth Institute. Kättesaadav: <https://investmentsandwealth.org/getattachment/cff8412e-d3bd-459a-a0b5-bee5d30a6c44/IWM20MarApr-ESGMythsVersusReality.pdf>, 2. märts 2021.
- White, E. M., Rahill, B., Gough, M., Spurgeon J. (2020). How Natural Capital Approaches Can Support Sustainable Investments and Markets. Kättesaadav: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34856/How-Natural-Capital-Approaches-Can-Support-Sustainable-Investments-and-Markets.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 24 märts 2021.
- Voica, M. C., Panait, M. (2015). Green Investments - between necessity, fiscal constraints and profit. Procedia Economics and Finance. Volume 22, 72-79. Kättesaadav: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115002282>, 25. märts 2021.
- Änkküla päikesepark. (2020). Fundwise. Kättesaadav: https://fundwise.me/et/pitch/sunmill-ankkula#tab_description, 5. märts 2021.

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

1. Sugu
 - a. mees
 - b. naine
2. Vanus(aastates)
 - a. 16-24
 - b. 25-34
 - c. 35-44
 - d. 45-60
 - e. 61-99
3. Rahvus
 - a. eestlane
 - b. venelane
 - c. muu
4. Haridustase
 - a. põhiharidus
 - b. keskharidus
 - c. kutseharidus
 - d. kõrgharidus
5. Teie sissetulek kuus (neto)
 - a. kuni 500 (€)
 - b. 501 kuni 750 (€)
 - c. 751 kuni 1200 (€)
 - d. 1201 kuni 1600 (€)
 - e. 1601 kuni 2000 (€)
 - f. üle 2000 (€)
6. Mitu aastat olete tegelenud investeerimisega?
 - a. ei ole tegelenud investeerimisega
 - b. vähem kui 1 aastat
 - c. 1-2 aastat
 - d. 3-5 aastat
 - e. 6-9 aastat
 - f. üle 10 aasta

LISA 1 järg

7. Teie kogu portfelli suurus (neto)

- a. 1 kuni 5000 (€)
- b. 5001 kuni 15 000 (€)
- c. 15 001 kuni 50 000 (€)
- d. 50 001 kuni 200 000 (€)
- e. 200 001 kuni 500 000 (€)
- f. üle 500 000 (€)

8. Mis osakaaluga on teil portfellis järgmised finantsinvesteeringud?

	0%	1-15(%)	16-30 (%)	31-45 (%)	46-60 (%)	61-75 (%)	76-90 (%)	91-100 (%)
aktsiad								
ETFid (börsil kaubeldavad fondid)								
võlakirjad								
osalused ettevõtetes (startupid)								
ühisrahastus								
muud investeering ud								

9. Kas hindate ennast riski armastavaks või riski kartvaks investoriks?

Kardan riski 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Armastan riski

LISA 1 järg

10. Minu portfelli väärtuse kaitsmine on mulle tähtsam, kui teenida keskmisest kõrgemat tootlust.
- väga tõene
 - tõene
 - neutraalne
 - ei ole tõene
 - ei ole üldse tõene
11. Olete valiku juures. Teil on võimalus visata münti (kull = 100€, kiri = 0€)
- viskate münti
 - ei viska ja võtate kohe 40€
12. Olete järgmise valiku juures. Teil on võimalus visata münti (kull = 100€, kiri = 0€)
- viskate münti
 - ei viska ja võtate kohe 60€
13. Kui oluline on Teile, et Teie investeringud oleksid rohelised?
- ei ole oluline 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 on väga oluline
14. Kui suures osas on teie portfellis roheinvesteeringuid? Kui teil roheinvesteeringud puuduvad, siis märkige 0%.
- 0%
 - alla 5%
 - 5 kuni 15 (%)
 - 16 kuni 30 (%)
 - 31 kuni 50 (%)
 - 50 kuni 75 (%)
 - 76 kuni 100 (%)

LISA 1 järg

15. Miks Teie portfellis pole veel roheinvesteeringuid? (vastake ainult siis kui Teil pole roheinvesteeringuid)
- ei ole veel uurinud
 - tootlused on madalad
 - ei huvitu sellest teemast
 - risk on liiga kõrge
 - liiga vähe projekte/ettevõtteid/muid varaklasse
 - liiga uus minu jaoks
 - Muu
16. Mis on Teile kõige olulisem roheinvesteeringuid tehes?
- tootlus
 - positiivne mõju maailmale
 - ei ole teinud roheinvesteeringuid
 - Muu
17. Kui roheinvesteeringuvõimalusi oleks rohkem, kas Teil oleks suuremas osakaalus rohelisi investeeringuid portfellis?
- jah
 - pigem jah
 - pigem ei
 - ei
18. Mille järgi valite oma roheinvesteeringuid?
- vaatan märki (ESG - keskkonna-, sotsiaal- ja ühingujuhtimise alane eetiline tegutsemine)
 - vaatan märki (SRI - vastutustundlikud investeeringud)
 - loen lähemalt aruandeid / kirjeldusi
 - sõnade "roheline" või "jätkusuutlik" järgi
 - ei tee roheinvesteeringuid
 - muu

LISA 1 järg

19. Milliseid roheinvesteeringuid teil portfellis on?

- a. rohelised aktsiad (energiafirmad, ökotoote firmad, vee-ettevõtted vms)
- b. rohelised ETF-id (Exchange Traded Fund ehk börsil kaubeldav fond)
- c. rohelised võlakirjad
- d. osalused ettevõtetes (startupid)
- e. rohelised ühisrahastuse projektid
- f. rohelised pensionifondid II sammas
- g. rohelised pensionifondid III sammas
- h. ei ole
- i. muu

20. Millise tootlusega on teil portfellis roheinvesteeringud? (kui roheinvesteeringud puuduvad liikuge järgmise küsimuse juurde)

- a. alla -5 (%)
- b. -5 kuni 1.99 (%)
- c. 2 kuni 5 (%)
- d. 5.01 kuni 8 (%)
- e. 8.01 kuni 12 (%)
- f. üle 12 (%)
- g. ei tea

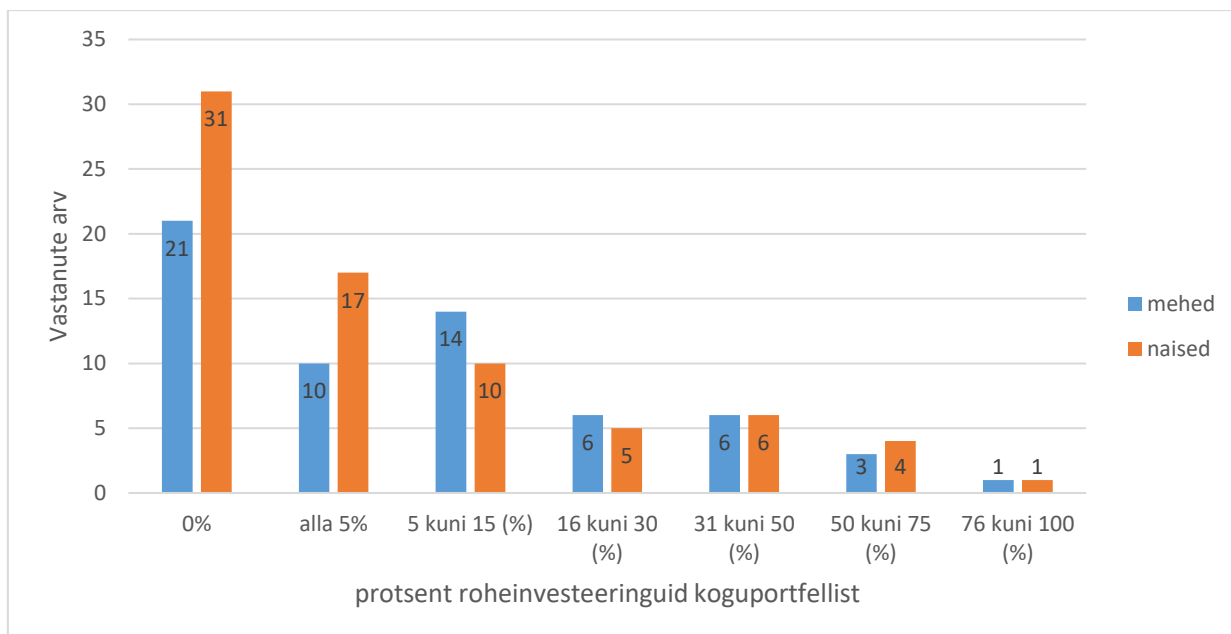
21. Millise tootlusega oleksite rahul roheinvesteeringuid tehes? (aktsiate puhul) (aasta kogutootlus)

- a. 0 kuni 3 (%)
- b. 3.01 kuni 6 (%)
- c. 6.01 kuni 9 (%)
- d. 9.01 kuni 12 (%)
- e. üle 12 %
- f. ei ole kogemust/ei oska öelda

LISA 1 järg

22. Millise tootlusega oleksite rahul roheinvesteeringuid tehes? (ETF puhul ehk börsil kaubeldavate fondide puhul) (aasta kogutootlus)
- 0 kuni 3 (%)
 - 3.01 kuni 6 (%)
 - 6.01 kuni 9 (%)
 - 9.01 kuni 12 (%)
 - üle 12 %
 - ei ole kogemust/ei oska öelda
23. Millise tootlusega oleksite rahul roheinvesteeringuid tehes? (startupide puhul) (aasta kogutootlus)
- 0 kuni 3 (%)
 - 3.01 kuni 6 (%)
 - 6.01 kuni 9 (%)
 - 9.01 kuni 12 (%)
 - üle 12 %
 - ei ole kogemust/ei oska öelda
24. Millise tootlusega oleksite rahul roheinvesteeringuid tehes? (ühisrahastuse projektide puhul) (aasta kogutootlus)
- 0 kuni 3 (%)
 - 3.01 kuni 6 (%)
 - 6.01 kuni 9 (%)
 - 9.01 kuni 12 (%)
 - üle 12 %
 - ei ole kogemust/ei oska öelda
25. Millise tootlusega oleksite rahul roheinvesteeringuid tehes? (pensionifondide puhul) (aasta kogutootlus)
- 0 kuni 3 (%)
 - 3.01 kuni 6 (%)
 - 6.01 kuni 9 (%)
 - 9.01 kuni 12 (%)
 - üle 12 %
 - ei ole kogemust/ei oska öelda

Lisa 2. Roheinvesteeringute protsent portfelist, soo lõikes, joonis

Allikas: Autori koostatud

Lisa 3. Kodeering

Investeerimiskogemus	
vähem kui 1 aastat	0
1-2 aastat	1
3-5 aastat	2
6-9 aastat	3
üle 10 aasta	4

Vanus aastates	
16-34	0
35-99	1

Investori riskitase - mündivise	
ei ole riski armastav	0
mõõdukas risk	1
riski armastav	2

Portfelli suurus	
1 kuni 5000 (€)	0
5001 kuni 15 000 (€)	1
15 001 kuni 50 000 (€)	2
50 001 kuni 200 000 (€)	3
200 001 kuni 500 000 (€)	4
üle 500 000 (€)	5

Allikas: Autori koostatud

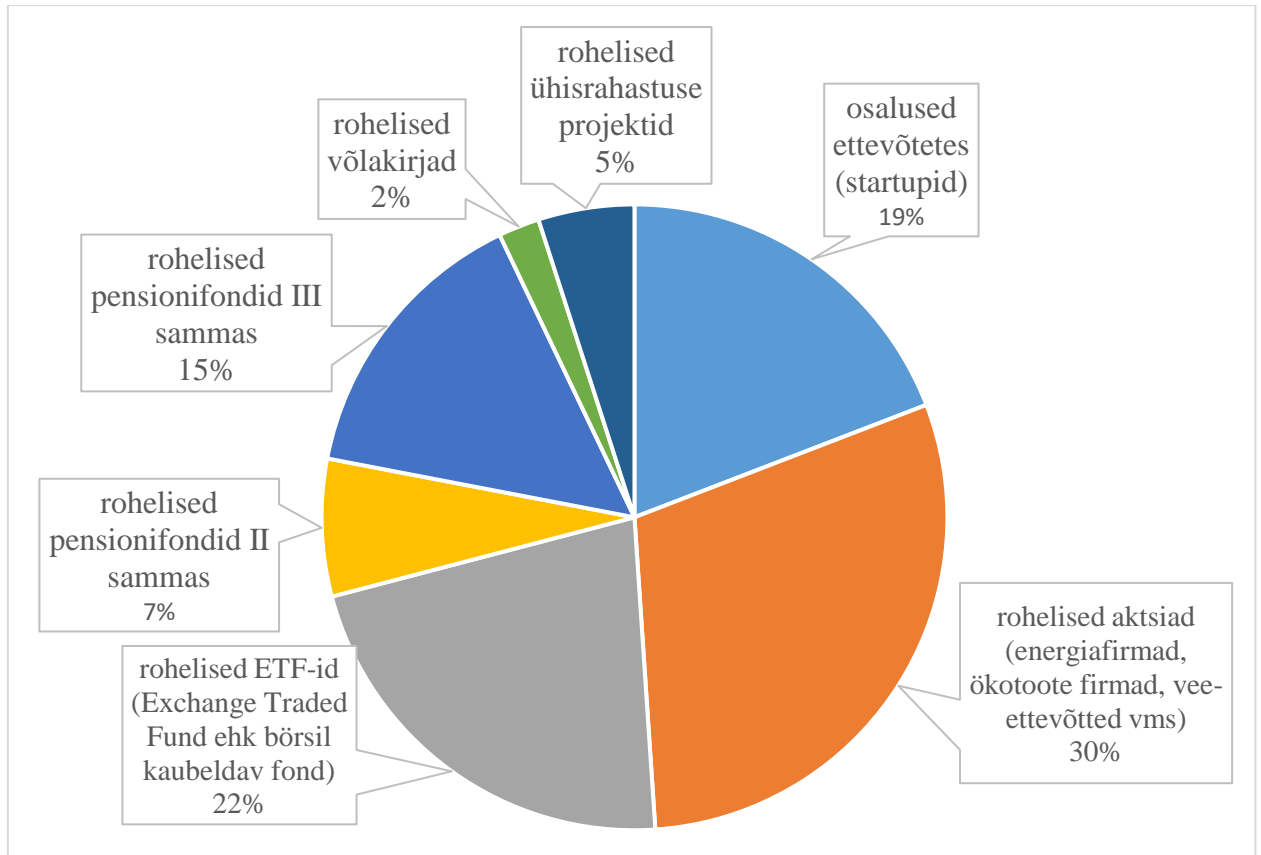
Roheinvesteeringud	
ei tee roheinv.	0
teeb roheinv.	1

Haridus	
põhitöö	0
kutseharidus	1
keskharidus	2
kõrgharidus	3

Sugu	
naine	0
mees	1

Sissetulek kuus	
kuni 500 (€)	0
501 kuni 750 (€)	1
751 kuni 1200 (€)	2
1201 kuni 1600 (€)	3
1601 kuni 2000 (€)	4
üle 2000 (€)	5

Lisa 4. Milliseid roheinvesteeringuid tehakse, joonis

Allikas: Autori koostatud

Lisa 5. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina _____ Fred Saarmets _____ (autori nimi)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose _____ Eesti erainvestorite huvid ja ootused roheinvesteeringuid tehes _____, (lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Karin Jõeveer _____, (juhendaja nimi)

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

____13.05.2021____(kuupäev)

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.